Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь

БЕЛАРУСКІ НАЦЫЯНАЛЬНЫ ТЭХНІЧНЫ УНІВЕРСІТЭТ

Кафеда “Гісторыя, сусветная і айчынная культура”

С.В. Багалейша

Вучэбна-метадычны дапаможнік

ГІСТОРЫЯ БЕЛАРУСІ: метадычныя рэкамендацыі для падрыхтоўкі к практычным заняткам

для студэнтаў усіх спецыяльнасцяў БНТУ

Электронны навучальны матэрыял

Мінск, 2015

УДК
ББК

Аўтор
С.В. Багалейша, дацент кафедры “Гісторыя, сусветная і айчынная культура”

Рэцэнзент
Т.І. Палікоўская, дацэнт кафедры “Эканамічная гісторыя” Беларускага дзяржаўнага эканамічнага універсітэта

Вучэбна-метадычны дапаможнік прадстаўляе сабою метадычныя рэкамендацыі для падрыхтоўкі к практычным заняткам па гісторыі Беларусі для студэнтаў усіх спецыяльнасцяў БНТУ.

Дапаможнік уключае рэкамендацыі па арганізацыі самастойнай працы студэнтаў, пералік тэм практычных заняткаў і асноўныя пытанні для абмеккавання, тэмы рэфератаў, паведамленняў, прэзентацый, а таксама асноўную і дадатковую літаратуру.

Беларускі нацыянальны тэхнічны універсітэт
пр-т Незалежнасці, 65 г. Мінск, Рэспубліка Беларусь
Тэл. (017)292-77-52, (017)293-95-35
E-mail:emd@bntu.by
Рэгістрацыйны № БНТУ/ФТУГ01-47.2015

АГЛАЎЛЕННЕ

ПРАДМОВА 4
АРГАНІЗАЦЫЯ САМАСТОЙНАЙ ПРАЦЫ СТУДЭНТАЎ 7
Як працаваць на лекцыях 7
Рэкамендацыі па афармленні канспекта: 8
Як працаваць на семінарскіх занятках 8
Праца над навуковай і вучэбнай літаратурай 10
Як правільна падрыхтаваць рэферат? 14
Прыклад афармлення тытульнага ліста: 16
Што сабой ўяўляе даклад і як яго падрыхтаваць. 17
Як падрыхтаваць даклад? 17
Алгарытм адпрацоўкі прапушчанага практычнага занятку 18
Тэматычны план по абавязковым модулі «Гісторыя» (Гісторыя Беларусі ў кантэксце еўрапейскай цывілізацыі) 19
ПЛАНЫ ПРАКТЫЧНЫХ ЗАНЯТКАЎ 20
Семінар 1. Асаблівасці фарміравання беларускай народнасці і этнасу 20
Семінар 2. Палітычная гісторыя беларускіх зямель у IX - XVIII ст.ст. 21
Семінар 3. Палітычнае, сацыяльна-эканамічнае і культурнае развіццё беларускіх зямель у складзе Расійскай імперыі (канец XVIII – пач. XX стст.) 24
Семінар 4. Фарміраванне і ўмацаванне савецкай грамадска-палітычнай сістэмы ў Беларусі (кастрычнік 1917-чэрвень 1941 гг.) 27
Семінар 5. Фарміраванне і ўмацаванне савецкай грамадска-палітычнай сістэмы ў Беларусі (кастрычнік 1917-чэрвень 1941 гг.) 28
Семінар 6. Беларусь у гады Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай вайны (верасень 1939 г. – верасень 1945 г.) 29
Семінар 7. Асноўныя тэндэнцыі развіцця БССР у др.пал.1940-х – 1980-я гг. 30
Семінар 8. Станаўленне і развіццё суверэннай Рэспублікі Беларусь (1990 – 2012 гг.) 31
ПЕРАЛІК ЛІТАРАТУРЫ ПА АБАВЯЗКОВЫМ МОДУЛІ «ГІСТОРЫЯ» 38
Асноўная літаратура 38
Дадатковая літаратура 39
Пытанні да заліку па абавязковым модулі «ГІСТОРЫЯ» 43

ПРАДМОВА

Вывучэнне гісторыі Беларусі займае важнае месца ў сістэме гуманітарных дысцыплін у вышэйшых навучальных установах. Яно накіравана на фарміраванне ў студэнтаў разумення заканамернасцей і асаблівасцей гістарычнага працэсу, навуковага светапогляду і перакананняў у адпаведнасці з ідэямі гуманізму, патрыятызму і ўзаемаразумення паміж народамі.

Асноўныя мэты сацыяльна-гуманітарнай падрыхтоўкі студэнтаў: фарміраванне і развіццё сацыяльна-асабістых кампетэнцый, заснаваных на гуманітарных ведах, эмацыянальна-каштоўным і сацыяльна-творчым вопыце, што забяспечвае вырашэнне і выкананне грамадзянскіх, сацыяльна-прафесійных, асабістых задач і функцый. Складовай часткай сацыяльна-гуманітарнай падрыхтоўкі з'яўляецца курс «Гісторыі Беларусі». Асноўнымі мэтамі яго вывучэння з’яўляюцца:

- фарміраванне ў студэнтаў канцэптуальнага гістарычнага мыслення, заснаванага на катэгорыях, паняццях і канцэпцыях гістарычнай навукі;
- засваенне айчыннага і сусветнага гістарычнага вопыта, які дапаможа арыентавацца ў часе і прасторы, вызначаць асноўныя тэндэнцыі гістарычнага развіцця; а таксама сродкі вырашэння сучасных праблем;
- выяўленне складанасці працэсу развіцця ведаў аб гісторыі і выпрацоўка разумення таго, што гістарычныя з'явы і падзеі абумоўліваюцца канкрэтна-гістарычнымі абставінамі.

У выніку вывучэння гісторыі Беларусі студэнты павінны:

а) ведаць:

- асноўныя тэорыі грамадскага развіцця ў адпаведнасці з фармацыйным і цывілізацыйным падыходамі;
- асноўныя этапы фарміравання беларускага этнасу ў розныя гістарычныя перыяды;
- сутнасныя характарыстыкі еўрапейскага, расійскага, савецкага і сучасных шляхоў мадэрнізацыі ў сацыяльна-эканамічнай, ідэйна-палітычнай, культурнай і духоўнай абласцях;
- асноўныя этапы станаўлення дзяржаўнасці на тэрыторыі Беларусі, беларускай дзяржаўнасці і дзяржаўнага суверэнітэта Рэспублікі Беларусь;

- асноўныя дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Беларусі, культурна-гістарычнай спадчыны беларускага грамадства;

б) умець:

- прымяняць фармацыйны і цывілізацыйны падыходы пры характарыстыцы заканамернасцей і асаблівасцей гістарычнага развіцця беларускага соцыума;

- тлумачыць уплыў розных культурна-цывілізацыйных фактараў на сацыяльна-эканамічнае, дзяржаўна-палітычнае, этнаканфесійнае і культурнае развіццё Беларусі ў розныя гістарычныя перыяды;

- ажыццяўляць параўнаўчы аналіз рэформ і рэвалюцый у працэсе мадэрнізацыі беларускага грамадства, вызначаць сутнасныя характарыстыкі сучаснай беларускай мадэлі грамадскага развіцця;

- ацэньваць асноўныя дасягненні матэрыяльнай і духоўнай культуры Беларусі ў кантэксце гістарычнага развіцця і выкарыстоўваць (прымнажаць) культурна-гістарычную спадчыну Беларусі ў сваёй прафесійнай дзейнасці;

- характарызаваць ролю і месца беларускіх зямель у рэгіянальным цывілізацыйным і геапалітычным развіцці ў розныя гістарычныя перыяды, месца і ролю суверэннай Рэспублікі Беларусь у сучаснай геапалітычнай сітуацыі ва ўмовах інтэграцыі і глабалізацыі.

Мэта дадзенага вучэбна-метадычнага дапаможніка – садзейнічаць арганізацыі вучэбнай працы студэнтаў дзённай формы навучання, дапамагчы ім падрыхтавацца да практычных заняткаў па рэйтынгавай сістэме навучання, вывучыць курс і паспяхова здаць дыферанцыяваны залік па гісторыі Беларусі. Тэматыка пытанняў да практычных заняткаў складзена на аснове вучэбнай праграмы па абавязковым модулі “Гісторыя Беларусі” для ўсіх спецыяльнасцяў БНТУ.

Дадзенае метадычнае электроннае выданне прызначана для студэнтаў усіх факультэтаў Беларускага нацыянальнага тэхнічнага універсітэта і прызвана дапамагчы ім лепш асэнсаваць тэарытычны матэрыял па найбольш важных і складаных тэмах курса. Рэкамендацыі па правільнай арганізацыі самастойнай працы, вылучэнне характэрных гістарычных паняццяў, асноўных падзей і знакамітых асоб накіраваны на тое, каб зрабіць падрыхтоўку да семінараў і залікова-экзаменацыйнай сесіі больш рацыянальнай і паспяховай.

Міжтым абмежаваная колькасць аудыторных заняткаў і агульнадаступнасць шматлікіх друкаваных выданняў па гісторыі патрабуюць сёння ад студэнтаў самастойнага засваення значнай часткі вучэбнага матэрыялу. Пры гэтым адзначым, што пад самастойнай працай разумеюцца разнабаковыя віды індывідуальнай і калектыўнай вучэбнай дзейнасці пад час аудыторных і пазааудыторных заняткаў (у бібліятэцы, дамашніх умовах і г.д.) па выкананню розных заданняў пад непасрэдным або апасродкаваным кіраўніцтвам выкладчыка.

Практычныя заняткі па гісторыі Беларусі праводзяцца ў форме семінараў. Яны ўяўляюць сабой калектыўнае творчае абмеркаванне студэнтамі пад кіраўніцтвам выкладчыка матэрыяла, які быў вывучаны

студэнтамі самастойна. Менавіта на семінарскіх занятках правяраюцца, удакладняюцца і сістэматызуюцца веды студэнтаў, набываецца вопыт выступленняў.

АРГАНІЗАЦЫЯ САМАСТОЙНАЙ ПРАЦЫ СТУДЭНТАЎ

Як працаваць на лекцыях

Лекцыя – адзін з важнейшых відаў вучэбных заняткаў у ВНУ, калі пэўныя веды перадаюцца студэнтам ад выкладчыкаў у вуснай форме. Лекцыя дае сістэматызаванае ўяўленне аб вывучаемым курсе. У ёй адлюстроўваецца ўсё тое каштоўнае і новае, што ёсць у дадзенай навуцы на сённяшні дзень, і ўсе тое, што не знайшло адлюстравання ў падручніках і дапаможніках. І хаця на лекцыі выкладаюцца веды не ва ўсёй паўнаце (вывучыць прадмет па аднаму лекцыйнаму курсу не магчыма), аднак толькі на лекцыях можна вызначыць правільны падыход да вывучэння выкладаемай дысцыпліны, зразумець самае асноўнае і важнае.

Лекцыя – гэта творчы працэс, у якім удзельнічаюць лектар і слухачы. Лектар не толькі інфармуе, але і вучыць лагічна думаць, лаканічна і прыгожа выкладаць матэрыял. Да сустрэчы з ім трэба рыхтавацца.

Падрыхтоўка студэнтаў да лекцыі можа ўключаць у сябе наступнае.

1. Прагляд перад лекцыяй зместу папярэдняй тэмы па канспекту або падручніку.
2. Азнаямленне з асноўнымі паняццямі, падзеямі, гістарычнымі асобамі, адпаведнай тэмы дадзенага метадычнага выдання і пытаннямі да самакантролю.
3. Выяўленне пытанняў, на якія неабходна звярнуць найбольшую ўвагу пры праслухоўванні наступнай лекцыі.

Слуханне лекцыі –гэта творчая і даволі нялёгкая праца. Яна пачынаецца з мэтанакіраванай канцэнтрацыі ўвагі. Слухаць лекцыю трэба ўважліва, засяроджана, увесь час сачыць за ходам думкі лектара.

Пры слуханні лекцыі ідзе інтэнсіўнае засваенне інфармацыі. Неабходна зразумець навуковую сутнасць тэмы, яе сувязь з жыццём, узаемасувязь дадзенай лекцыі з іншымі лекцыямі, магчыма, сумежнымі навукамі, асэнсаваць сфармуляваныя законы і паняцці навукі, прыведзеныя факты, доказы, аргументацыю выдзеленых палажэнняў. Слухачы павінны быць тактоўнымі ў дачыненні не толькі да выкладчыка, але і да сваіх таварышаў. Узнікшыя пытанні задаюцца лектару з яго дазволу, а абмяркоўваюцца паміж сабой пасля лекцыі.

Канспектаванне зместу лекцыі істотна аблягчае разуменне і запамінанне матэрыялу. Весці запіс лекцыі не так проста. Тут таксама неабходны валявыя намаганні, праца над сабой (трэніроўка і вопыт дапамагаюць пераадолець цяжкасці).

Важна навучыцца вылучаць і запісваць галоўныя навуковыя палажэнні і факты, высновы і абагульненні. Найбольш мэтазгодным з'яўляецца тэзісна-аргументаваны характар канспекта, калі запісваюцца толькі асноўныя палажэнні і шэраг падмацоўваючых іх фактаў.

Для паскарэння запісу неабходна шырока выкаростоўваць скарачэнні слоў, умоўныя знакі, сімвалы. Карысна прадумаць індывідуальную сістэму скарачэнняў, запісаць і запомніць прынятыя абазначэнні, сімвалы і папаўняць іх па меры з'яўлення новых тэрмінаў і паняццяў. Навыкі канспектавання даюцца лягчэй, калі запіс сэнсу лекцыі вядзецца сваімі словамі, а не фразамі лектара.

Канспектаванне лекцый –працэс індывідуальны. Таму чужыя канспекты звычайна не забяспечваюць паспяховага авалодвання матэрыялам.

Рэкамендацыі па афармленні канспекта:

-пранумаруйце старонкі ў сшытках;
-на першым (або апошнім) лісце сшытка прывядзіце змест назваў лекцый, па якіх вы склалі канспект, з указаннем адпаведных старонак;
-канспект кожнай новай лекцыі пачынайце з новай старонкі: запішыце дату заняткаў, назву тэмы і план лекцыі;
-пакідайце на старонках сшытка вялікія палі, на якіх у час хатняй работы можна б было запісваць свае заўвагі, дапаўненні, цытаты, кароткія вытрымкі з падручнікаў і кніг;
-рабіце запісы змястоўна, дакладна, разборліва, выдзяляючы разделы і падразделы, тэмы і падтэмы.

Пачынаць работу над канспектам не рэкамендуецца адразу ж пасля лекцыйных заняткаў, аднак і адкладваць яе надоўга таксама нельга.

Работа над канспектам лекцыі вядзецца наступным чынам:

1) паўтараецца вывучаны матэрыял па канспекту і ўсё, што незразумела, пазначаецца на палях канспекта і ўдакладняецца;

2) незавершаныя фразы, прапушчаныя словы і іншыя недакладнасці ў запісах ліквідуюцца з выкарыстаннем падручніка або іншых крыніц;

3) завяршаецца тэхнічнае афармленне канспекта: падкрэсліваюцца важнейшыя палажэнні, вылучаецца галоўнае, абазначаюцца раздзелы, падраздзелы, пытанні.

Як працаваць на семінарскіх занятках

На семінарскіх занятках выступаюць студэнты, выяўляючы свае веды па разглядаемай тэме. Выступленні могуць быць рознымі па форме: чытанне рэферата, даклад па асноўным пытанні, судаклад, дапаўненне, папраўка, абагульненне. Тэма семінара з'яўляецца агульнай для ўсёй групы студэнтаў. Звычайна кожны з іх рыхтуецца па кожным з разглядаемых на семінары пытанняў. Выступленні і даклады, зробленыя на семінары, абмяркоўваюцца. У выніку можа ўзнікнуць дыскусія, што садзейнічае развіццю ў студэнтаў здольнасцей дакладна выкладаць свае думкі, быць пераканаўчымі ў спрэчцы. Падчас семінара выяўляюцца незразумелыя і недастаткова засвоеныя

пытанні, якія ўдакладняюцца. Выкладчык кіруе семінарам, пры неабходнасці дапаўняе і выпраўляе студэнтаў.

Асновай для падрыхтоўкі студэнтаў да семінарскіх заняткаў з'яўляецца распрацаваны кафедрай план заняткаў. У ім даюцца назвы ўсіх семінарскіх заняткаў з указаннем колькасці выдзеленых на іх разгляд гадзін, пералічваюцца вывучаемыя пытанні, асноўная і дадатковая літаратура.

У працэсе падрыхтоўкі да семінара неабходна:

- пазнаёміцца з тэмай заняткаў, планам і спісам рэкамендаванай літаратуры (прыведзены ў дадзеным дапаможніку);
- вывучыць адпаведныя раздзелы вучэбнага дапаможніка і прачытаць рэкамендаваную да заняткаў літаратуру, скласці на яе падставе канспект;
- скласці разгорнуты план выступленняў па кожнаму пытанню плана.

<u>У падрыхтоўцы да заняткаў выдзяляюцца наступныя этапы.</u>

1. Падрыхтоўчы. Ён уключае азнаямленне з тэмай семінара, вывучэнне зместу плана, вызначэнне аб'ёму працы, выпрацоўку плана падрыхтоўкі.
2. Засваенне асноўнага вучэбнага матэрыялу. Выкарыстоўваюцца канспект лекцыі і падручнік, які служыць у якасці ўдакладняючай крыніцы ведаў.
3. Паглыбленне ведаў. Спачатку чытаецца найбольш важная спецыяльная літаратура па тэме, пасля – дадатковая, у тым ліку энцыклапедыі. Па магчымасці праглядаецца Інтэрнэт. Пры гэтым робяцца выпіскі па кожным з разглядаемых пытанняў тэмы. Пажадана выпісваць таксама незразумелыя словы і выразы з тым, каб пазней удакладніць іх значэнне праз даведачную літаратуру або ў выкладчыка.
4. Заключны этап. Пасля назапашвання матэрыяла важна асэнсаваць яго, для чаго карысна прадумаць і скласці план выступлення па кожным з пытанняў разглядаемай тэмы.

Семінар стане цікавым і карысным толькі тады, калі кожны студэнт падрыхтуецца да заняткаў настолькі добра, што ў яго ўзнікне жаданне выказаць свае меркаванні і падзяліцца сваімі думкамі.

Да студэнтаў на семінарскіх занятках прад'яўляюцца наступныя патрабаванні.

1. Абавязкова прыходзіць на заняткі падрыхтаванымі.
2. Калі ў працэсе падрыхтоўкі да семінара выяўляюцца складанасці, звяртацца за кансультацыяй да выкладчыка.
3. Быць актыўным на занятках, выказваць свае думкі, заўвагі, дапаўняць і ўдакладняць адказы таварышаў, задаваць ім пытанні.
4. Пасля заняткаў унесці неабходныя змены ў канспекты, спіс літаратуры з улікам выступленняў на семінарскіх занятках.

<u>Важна прытрымлівацца агульных патрабаванняў да выступлення на семінарскіх занятках.</u>

1. Скласці план выступлення, надаць яму стройную структуру.
2. Дакладна і лаканічна выкладаць думкі, сачыць за якасцю мовы.
3. Творча выкарыстоўваць усе веды па дадзеным пытанні, набытыя з розных крыніц: кніг, лекцый, інтэрнэта, з асабістага вопыту і назіранняў.
4. Рабіць аргументаваныя, пераканаўчыя і дакладныя высновы.
5. Выступаючы з дапаўненнямі, не паўтараць ужо сказанае таварышамі. Каб пазбегнуць паўтораў, неабходна быць уважлівым і адразу ж уносіць змены ў асабісты план выступлення.

Праца над навуковай і вучэбнай літаратурай

Пры рабоце над навуковай і вучэбнай літаратурай трэба выбраць з яе істотнае і неабходнае, апусціўшы другаснае і ўжо вядомае. Існуе шэраг агульных прыёмаў работы з кнігай. Вось некаторыя з іх.

1. Пры першым чытанні кнігі мэтазгодна пачынаць з папярэдняга азнаямлення з ёй – прачытаць тытульны ліст, звярнуць увагу на прозвішча аўтара, дакладную назву кнігі, месца выдання, выдавецтва і год выдання.
2. Затым карысна азнаёміцца з анатацыяй выдавецтва на першым лісце кнігі, прагледзець загалоўкі, якія даюць агульнае ўяўленне аб структуры, змесце выдання і прынятай аўтарам сістэматызацыі матэрыяла.
3. Потым пажадана прачытаць уводзіны, дзе фармулююцца задачы і метады выкладання.
4. Перад чытаннем падручніка карысна прагледзець канспект адпаведнай лекцыі, што дазваляе вызначыць галоўнае і найбольш цікавае для вас у гэтым падручніку.

Пры чытанні навуковай і вучэбнай літаратуры варта прытрымлівацца наступных правілаў.

Чытаць іх заўсёды з алоўкам і паперай для запісаў. Аднак падкрэсліваць алоўкам можна толькі ва ўласнай кнізе.

Мець пад рукой неабходныя слоўнікі і даведнікі.

Чытанне павінна быць актыўным, гэта значыць чытаннем-мысленнем, што дазваляе глыбока зразумець змест выдання і хутка засвоіць яго.

Прачытаўшы кнігу, карысна падумаць, чаму новаму яна навучыла.

Важна звязваць новае з раней вывучаным, а для гэтага трэба знайсці яму адпаведнае месца ў агульнай сістэме сваіх ведаў, уменняў і навыкаў.

Успрымаць змест з пазіцый асабістага жыццёвага вопыту, падмацоўваючы яго ўжо вядомымі прыкладамі.

Старацца самастойна разабрацца ў праблемах, якія могуць узнікнуць пры чытанні.

Каб атрыманыя пры чытанні веды былі глыбокімі і трывалымі, рэкамендуецца прытрымлівацца двух правілаў: дасканалае разуменне і трывалае засваенне прачытанага.

Рэалізацыя першага правіла можа ажыццяўляцца наступным чынам.

1. Глыбокае разуменне зместу кнігі заўсёды пачынаецца з вылучэння ў ім галоўнага, істотнага. А гэта тое, што найбольш поўна характэрызуе матэрыял з пункту гледжання яго тэарэтычнай і практычнай значнасці для вывучаемай дысцыпліны і спецыяльнасці.

2. Наступным крокам на шляху да глыбокага разумення прачытанага з'яўляецца выяўленне лагічных сувязяў паміж галоўнымі палажэннямі, якія ўтрымліваюцца ў тым або іншым раздзеле выдання. Да іх адносяцца, напрыклад, прычынна-выніковыя сувязі.

3. Аднак неабходна выяўляць і іншыя лагічныя сувязі – па падабенстве і адрозненнях, па супрацьлегласцях і ўзаемазалежнасцях і г.д. Параўноўваючы розныя з'явы, выяўляючы ў іх агульныя і спецыфічныя рысы і заканамернасці, можна глыбей унікнуць у сутнасць вывучаемага матэрыялу. Трэба разумець, што паміж тым матэрыялам, што вывучаецца сёння, і тым, што вывучаўся ўчора, могуць і павінны існаваць нейкія сувязі. Выяўленне гэтых сувязяў якраз і дазваляе ўключаць новыя веды ў лагічную сістэму ўжо існуючых і тым самым забяспечваць трывалае і надзейнае разуменне новага матэрыялу.

Рэалізацыя другога правіла – запамінання, як і разумення, – вельмі працаёмкі працэс, таму важна навучыцца карыстацца прыёмамі прадукцыйнага запамінання. Вось некаторыя з іх.

1. Важнае значэнне для больш трывалага запамінання тэксту мае так званая паўната ўспрыняцця. Калі чытаеш тэкст пра сябе, паўната ўспрыняцця будзе адной, калі чытаеш яго ўслых, ды яшчэ робіш выпіскі найбольш важных навуковых палажэнняў, паўната ўспрыняцця будзе іншай, большай.

2. Адным з важнейшых прыёмаў запамінання з'яўляецца паўтор вучэбнага матэрыялу. Існуюць тры спосабы паўтарэння: а) канцэнтраваны (не размеркаваны па часе), б) размеркаваны па часе і в) камбінаваны.

- Сутнасць канцэнтраванага спосабу ў тым, што паўторы ідуць адзін за другім, пакуль вучэбны матэрыял не запомніцца. Гэты спосаб прымяняецца тады, калі матэрыял невялікі.

- Паўтор з размеркаваннем па часе прымяняецца ў тым выпадку, калі трэба запомніць дастаткова вялікі матэрыял. Сутнасць яго ў тым, што спачатку чытаецца поўны тэкст. Пасля змест яго разбіваецца на лагічныя часткі. Вядзецца запамінанне кожнай з гэтых частак. Калі ўсе часткі замацоўваюцца ў памяці, тэкст пераказваецца цалкам.

- Камбінаваны спосаб запамінання сумяшчае ў сабе першыя два спосабы. Ен прымяняецца тады, калі тэкст кнігі вялікі і складаны па змесце.

Трэба ўзяць за правіла весці запісы пры чытанні любой навуковай і спецыяльнай літаратуры. Гэта садзейнічае лепшаму засваенню прачытанага, дае магчымасць захоўваць неабходныя матэрыялы ў зручным для карыстання выглядзе, скарачае час на пошук дадзенай крыніцы пры паўторным звароце да яе.

Аднак запісы могуць быць рацыянальнымі толькі ў тым выпадку, калі выконваюцца агульнапрынятыя патрабаванні па іх вядзенні. Існуе шэраг

практычных прыемаў, накіраваных на тое, каб запісы ў працэсе чытання займалі як мага менш часу, і на тое, каб імі ў далейшым можна было легка карыстацца. Для гэтага трэба імкнуцца, па-першае, да лаканічнасці, па-другое, да выкарыстання розных скарачэнняў і, па- трэцяе, да нагляднасці запісаў. Яны павінны быць размешчаны так, каб з іх дапамогай выяўляліся лагічныя сувязі і іерархія паняццяў. Рабіць гэта можна з дапамогай сістэмы загалоўкаў, падзагалоўкаў, а таксама шляхам падзелу тэксту на абзацы, падкрэсліванняў, нумарацыі і г.д. І нарэшце, практычная рэкамендацыя – запісы звычайна вядуцца на адной старонцы ліста. Пры гэтым паскараецца пошук і сістэматызацыя матэрыялаў, захоўваецца магчымасць рабіць устаўкі ў тэкст.

Наколькі існуюць розныя мэты і ўмовы чытання навуковай, вучэбнай і спецыяльнай літаратуры, настолькі могуць быць рознымі і віды тых запісаў, якімі гэта чытанне суправаджаецца. <u>Асноўныя з іх – гэта план, канспект, тэзісы,рабочыя запісы.</u>

План – самы кароткі від запісаў. У ім толькі пералічваюцца пытанні, адлюстраваныя ў кнізе. Складанне плана–важны этап самастойнай працы над кнігай, які дапамагае чытачу выявіць кола пытанняў, закранутых у ёй, устанавіць сувязь паміж часткамі, прывесці ў стройную сістэму прачытанае і трывала засвоіць яго. Складанню плана, як правіла, папярэднічае аналіз тэксту, вылучэнне ў ім складаных частак. У практыцы самастойнай работы з кнігай выкарыстоўваюцца розныя тыпы планаў. Прасцейшы–гэта структурны план. Ён адпавядае структуры вывучаемага твора. За аснову такога плана бярэцца пералік асноўных раздзелаў і параграфаў.

Найбольш складаны – гэта план-канспект, які ўключае ў сябе акрамя плана тэмы пісьмовы пераказ прачытанага з доказамі і асабістымі рэмаркамі. Карыстаючыся планамі, можна лёгка аднаўляць у памяці змест любога твора.

Самай разгорнутай формай запісаў з’яўляецца **канспект.** У ім у скарочаным выглядзе адлюстроўваецца сутнасць твора. Канспек- таванне дапаможнікаў, навуковых кніг і артыкулаў – неабходная ўмова правільнай арганізацыі самастойнай вучэбнай працы. Яно дапамагае выпрацоўваць навыкі стройнага, лагічнага выкладання думак у пісьмовай форме, вучыць аналізаваць змест вывучаемай кнігі, вылучаць галоўнае. Без навыкаў канспектавання немагчыма перайсці да стварэння ўласных навуковых тэкстаў.

Канспект павінен быць добра аформлены. Запісы ў ім пажадана рабіць чарнілами і разборліва. У тэксце канспекта абавязкова павінны быць спасылкі на крыніцы. Гэта неабходна для таго, каб у любы час можна было праверыць адпаведнасць тэксту першакрыніцам. Трэба падкрэсліваць найбольш важныя палажэнні, вылучаць розныя па змесце раздзелы. Для падкрэслівання выкарыстоўваюцца каляровыя алоўкі, фламастары, маркеры. Мэтазгодна рабіць абзацы і запісы так званымі ўступамі, калі важныя меркаванні запісваюцца з вызваленнем больш шырокага поля злева або справа.

Найбольш распаўсюджанымі прыёмамі канспектавання лічацца наступныя:

-тэкстуальнае – скарочаны даслоўны запіс усіх галоўных палажэнняў, высноў і абагульненняў з мінімумам доказаў, выкладзеных у творы;

- свабоднае – сціслы запіс найбольш істотных палажэнняў твора, выкладзеных сваімі словамі;

- комплекснае – больш шырокая форма запісу, у якой выкарыстоўваецца некалькі відаў запісаў (план, тэзісы, ілюстрацыі, прыклады, доказы, цытаты і інш.), а таксама даецца аналіз прачытанага матэрыялу з улікам выкарыстання асноўнай і дадатковай літаратуры.

<u>Пры канспектаванні пажадана прытрымлівацца наступнай методыкі запісаў.</u>

1. Уважліва прачытаць тэкст, нічога не прапускаючы, засвоіць яго і пасля зрабіць запіс. Калі вы не можаце выкласці матэрыял сваімі словамі, значыць, матэрыял яшчэ не засвоены

2. Весці запісы дакладна, сцісла і зразумела.

3. Размяшчаць запісы ў строгай паслядоўнасці, адпаведна логіцы кнігі ў цэлым, а таксама асобных яе раздзелаў і параграфаў.

4. З мэтай удакладнення запісаў пакідаць палі, а іншы раз і цэлыя старонкі (на іх запісваюцца і асабістыя меркаванні).

5. Кожную новую думку запісваць з чырвонага радка.

Тэзісы каротка перадаюць асноўны змест кнігі. Гэта – яе асноўныя палажэнні. Для таго каб скласці тэзісы, патрабуецца дастаткова поўнае засваенне зместу твора, дакладнае ўяўленне аб яго асноўнай ідэі і галоўных палажэннях.

Тэзісы складаюцца наступным чынам. Пасля папярэдняга азнаямлення тэкст чытаецца яшчэ раз. Пры гэтым ён падзяляецца на шэраг урыўкаў, якія адрозніваюцца нейкай адной галоўнай думкай.

Далей, добра асэнсаваўшы вылучаныя ўрыўкі, фармулююць іх змест (асобныя палажэнні). Гэта і будуць тэзісы. Складанню тэзісаў можа папярэднічаць складанне плана як прасцейшага віду запісаў.

У саміх тэзісах не павінна утрымлівацца іх абгрунтаванне, аднак іншы раз бывае карысна пасля кожнага тэзіса ўнізе даць кароткі пералік тых фактаў, якія прыводзяцца аўтарам у пацвярджэнне сваіх палажэнняў.

Тэзісы бываюць наступных відаў: простыя, пабудаваныя без прыцягнення фактычнага матэрыялу; складаныя або разгорнутыя, з тлумачэннямі, аргументацыяй, доказамі; камбінаваныя, у якіх адны палажэнні аргументуюцца, іншыя ж даюцца без тлумачэнняў.

Пад **рабочымі запісамі** разумеюць розныя дапаможныя занатоўкі, якія робяцца непасрэдна пры чытанні кнігі і выкарыстоўваюцца потым пры складанні планаў, канспектаў, тэзісаў. Даслоўныя выпіскі з тэксту называюцца цытатамі. Цытаты павінны заключаць у сабе закончаную думку і ў дакладнасці паўтараць аўтарскі тэкст.

<u>Асноўныя правілы цытавання заключаюцца ў наступным.</u>

1. Спачатку трэба асэнсаваць асноўныя палажэнні тэмы і толькі пасля цытаваць вытрымку.

2. Цытата павінна адлюстроўваць закончаную думку аўтара.

3. Не дапускаюцца ніякія скажэнні ў словах і сказах, прынятых у тэксце.

4. Калі ў сярэдзіне цытаты прапускаюцца некаторыя ўводныя сказы або асобныя словы, то замест іх ставіцца шматкроп'е; калі дапускаюцца пропускі не ў сярэдзіне сказа, а ў пачатку ці ў канцы, то шматкроп'е ставіцца адпаведна пасля ўводных ці перад заключнымі двухкоссямі.

5. Цытаты павінны дакументавацца, гэта значыць утрымліваць спасылкі на крыніцу з указаннем аўтара твора, загалоўка, месца і года выдання, старонкі.

Такім чынам, вы даведаліся аб асноўных прынцыпах арганізацыі самастойнай працы студэнтаў. Гэта –творчы працэс і кожны ўносіць у яго нешта сваё, індывідуальнае. Але ва ўсіх выпадках самастойная навучальная праца павінна насіць сістэмны і рэгулярны характар. Толькі тады яна прынясе плённыя вынікі.

Як правільна падрыхтаваць рэферат?

Слова «рэферат» знаёма кожнаму яшчэ са школы. Але напісаць якасны рэферат атрымліваецца далёка не ва ўсіх. Прычынай з'яўляецца неразуменне таго, што такое рэферат і як трэба яго пісаць.

Рэферат — гэта пісьмовая работа, у якой студэнт коратка раскрывае пэўную тэму, абапіраючыся на апублікаваныя матэрыялы. Сказанае азначае, што для напісання рэферата студэнт павінен азнаёміцца са спецыяльнай літаратурай (вучэбнай, навуковай, навукова-папулярнай; манаграфіямі, артыкуламі, тэзісамі, рэцэнзіямі), а потым выкласці разглядаемыя факты і высновы, да якіх прыйшлі аўтары прааналізаваных прац. Ад студэнта, такім чынам, не патрабуецца нейкіх навуковых адкрыццяў ці іншых звышскладаных дзеянняў — трэба толькі адэкватна, без скажэнняў, перадаць погляды аўтараў, падаючы матэрыял лагічна, лаканічна і без памылак. Выконваючы такую работу, студэнт не толькі атрымлівае інфармацыю па абранай тэме, але і вучыцца самастойна шукаць літаратуру і працаваць з ёй. Такія ўменні і навыкі спатрэбяцца ў далейшым, — напрыклад, пры напісанні курсавых і дыпломнай работ.

Рэфераты бываюць манаграфічнымі і аглляднымі. Манаграфічны рэферат ствараецца па адной кнізе або артыкулу (звычайна, прынцыпова важнай навуковай працы) і ўяўляе сабой больш-менш падрабязны канспект. Аглядны рэферат ствараецца па некалькіх кнігах, артыкулах і г.д. і ўяўляе сабой агляд найбольш важнай літаратуры па пэўнай тэме.

<u>Для напісання якаснага рэферату патрэбна:</u>

1. Атрымаць самае агульнае ўяўленне аб тэме. Інфармацыю практычна па любой тэме можна адшукаць хаця б у адной з наступных энцыклапедый: «Энцыклапедыя гісторыі Беларусі», «Вялікае княства Літоўскае», «Беларуская энцыклапедыя», «Большая советская энциклопедия» і г.д.:

2. Прааналізаваць навуковую літаратуру па вызначанай тэме (падручнікамі, дапаможнікамі, ВМК, манаграфіі, артыкулы і інш);

3. Выбраць і перадаць асноўны факталагічны матэрыял сваімі словамі. У выпадку неабходнасці можна прыводзіць цытаты, якія абавязкова афармляюцца належным чынам (бяруцца ў двухкоссе, суправаджаюцца пазначэннем аўтара і спасылкай на цытуемую работу). Цытатамі не варта злоўжываць;

4. Скласці папярэдні план рэферата, дакладней, асноўнай часткі. План у далейшым можна змяніць, удакладніць;

5. Скласці спіс выкарыстанай літаратуры (у алфавітным парадку). Не забудзьце, што ў тэксце на ўсю выкарыстаную літаратуру трэба рабіць спасылкі выгляду [1, с. 16; 5, с. 52, 57-59; 8]. Лічбы 1, 5 і 8 тут — гэта парадкавыя нумары кніжак і артыкулаў у вашым спісе выкарыстаных крыніц і літаратуры, а лічбы, якія ідуць пасля «с.» — пазначэнне старонак. У выпадку немагчымасці даць спасылку на старонку (напрыклад, інтэрнэт-версія без разбіўкі на старонкі) пазначаецца толькі нумар крыніцы (як з № 8).

Структура і афармленне рэферата

Рэферат можна здаваць у рукапісным, раздрукаваным ці электронным выглядзе.

Любы рэферат складаецца з тытульнага аркуша, зместа, уводзін, асноўнай часткі, заключэння і спіса выкарыстаных крыніц і літаратуры.

На тытульным лісце ўказваецца назва ВНУ (Беларускі нацыянальны тэхнічны універсітэт) кафедра, на якой выконваецца работа (кафедра “Гісторыя, сусветаня і айчынная культура”), прадмет (гісторыя Беларусі), тэма работы, прозвішча і ініцыялы аўтара, курс і нумар групы, а таксама прозвішча і ініцыялы выкладчыка, горад і год выканання работы. Ва ўводзінах аўтар пазначае актуальнасць тэмы, аб’ект, прадмет, мэту і задачы работы, падае агульныя звесткі па тэме. Што гэта такое, можна паглядзець у метадычных рэкамендацыях па напісанні дыпломнай або курсавой работы. Аб’ём уводзін — 1-2 старонкі. Асноўная частка — гэта і ёсць той тэкст, які вы ствараеце. Самі словы «Асноўная частка» пісаць не трэба. Заключэнне — гэта падвядзенне высноў, да якіх вы прыйшлі. Звяртайце ўвагу на тое, што высновы, асноўная частка і задачы павінны суадносіцца. Калі вы ва ўводзінах ставілі задачай нешта прааналізаваць, гэта абавязкова павінна быць прааналізавана ў асноўнай частцы і падсумавана ў заключэнні. Аб’ём заключэння — таксама 1-2 старонкі. У спіс выкарыстаных крыніц і літаратуры ўносяцца ўсе артыкулы і кнігі, з якімі вы працавалі. Дадатак**.** Пры неабходнасці у гэтую частку рэферата змяшчаюць патрэбны ілюстратыўны матэрыял (малюнкі, карты, схемы, табліцы і інш.). Аднак гэта неабавязковая частка рэферата.

У друкаваным варыянце трэба выкарыстоўваць камп’ютарны шрыфт Times New Roman, размер 14, міжрадковы інтэрвал адзінарны, палі – 1,5 см злева, справа, зверху і знізу. Для першай страві абзаца неабходна рабіць адступленне (“чырвоная страка”). Тэкст выоўніваецца па шырыне аркуша, не

дапускаецца наяўнасць “вісячых строк”. Агульны аб’ём асноўнай часткі рэферата – 10-15 друкаваных старонак (без уліку тытульнага ліста, уводзін, заключэння і спіса выкарыстаных крыніц). Унутры рэферата адбываецца нумерацыя старонак. Нумар старонкі прастаўляецца арабскімі лічбамі у правым ніжнім баку. Тытульны ліст з’яўляецца першай старонкай, аднак лічба на ім не ставіцца. Нумерацыя пачынаецца на першай старонке “Уводзін” з лічбы “2”.

Рэфераты выконваюцца да канкрэтных семінарскіх заняткаў па вызначаных выкладчыкам тэмах. У час правядзення семінара студэнту неабходна выступіць са сваім рэфератам перад групай, пасля выступлення павінна адбыцца кароткае абмеркаванне зробленай працы.

Пры выстаўленні адзнакі за рэферат улічваецца не толькі паўната раскрыцця тэмы, лагічнасць выкладу матэрыяла, пісьменнасць аўтара, правільнасць афармлення, але і тое, як студэнт абараняе рэферат.

Прыклад афармлення тытульнага ліста:

Міністэрства адукацыі Рэспублікі Беларусь
Беларускі нацыянальны тэхнічны універсітэт
Кафедра “Гісторыя, сусветная і айчынная культура”

Рэферат
па гісторыі Беларусі
на тэму “**Назва тэмы рэферата**”

Выканаў: студэнт групы 112122
будаўнічага факультэта БНТУ
Іваноў Сяргей Пятровіч

Кіраўнік: кандыдат гіст. навук,
дацэнт Багалейша С.В.

Мінск, 2015

Што сабой ўяўляе даклад і як яго падрыхтаваць.

Немалую ролю ў самастойнай рабоце студэнта па гісторыі Беларусі займае падрыхтоўка даклада. Даклад, падрыхтаваны студэнтам, павінен уяўляць сабой самастойную работу, заснаваную на паглыбленым вывучэнні крыніц і гістарычнай літаратуры.

Даклад - гэта навуковая праца, адзін з відаў вуснага выступлення, пабудаваны ў лекцыйнай форме паведамлення, уяўляе сабой разгорнутае публічнае выступленне, якое тычыцца паглыбленага выкладання пэўнага пытання або тэмы.

Адрозніваюць наступныя віды дакладаў: навуковы даклад і навучальны даклад. Да вучэбных дакладах ставяцца школьныя даклады, студэнцкія даклады і любыя іншыя даклады, якія рыхтуюцца навучэнцамі вышэйшых і сярэдніх навучальных устаноў па заданні выкладчыка.

У навучальным працэсе даклад носіць функцыю дадатковай крыніцы інфармацыі для лекцый, пры гэтым у якасці тэмы дакладу прапануюцца факультатыўныя пытанні для самастойнага вывучэння. Такі падыход дае магчымасць выкладчыку ацэньваць самастойную працу навучэнцаў, уменне працаваць з крыніцамі інфармацыі, прамоўніцкія навыкі, а таксама дапамагае дапаўняць навучальны працэс новым матэрыялам. Студэнт у ходзе падрыхтоўкі дакладу на тэму (тую ці іншую) набывае новыя веды, фарміруе важныя навукова-даследчыя ўменні, асвойвае метады навуковага пазнання, удасканальвае навыкі публічнага выступу.

Падрыхтоўка даклада патрабуе сур'езнай даследчай працы, якая павінна ўключаць у сябе наступныя этапы.

Вывучэнне найбольш важных і актуальных навуковых работ і навуковых тэкстаў (напрыклад, кніг, артыкулаў, дысертацый і іншых навуковых даследаванняў) па тэме дакладу (у выпадку навучальнага дакладу пералік, як правіла, вызначаецца выкладчыкам).

Аналіз вывучанага матэрыялу з вылучэннем найбольш значных з пункту гледжання раскрыцця тэмы дакладу фактаў, меркаванняў і навуковых палажэнняў.

Абагульненне вывучанага матэрыялу і лагічнае пабудова матэрыялу дакладу ў форме разгорнутага плана.

Напісанне тэксту дакладу ў адпаведнасці з патрабаваннямі навуковага стылю.

Як падрыхтаваць даклад?

Работа над дакладам скаладаецца з наступных асноўных этапаў:

1. Азнаямленне па падручніках з праблемай увогуле (не толькі з тэмай даклада, але і з эпохай, да якой адносіцца абраная тэма).
2. Вывучэнне спецыяльнай літаратуры.
3. Вывучэнне першакрыніц (дакументаў азначанай эпохі).

4. Распрацоўка плана даклада і ўзгадненне яго з выкладчыкам. Пытанні плана фармулююцца студэнтам самастойна і дэманструюць праблемнасць абранай тэмы. План павінен уключаць не больш за 4 – 5 пытанняў.

5. Напісанне даклада. Пытанні тэмы неабходна выкладаць паслядоўна.

Мэтазгодна рабіць вывады па асобных пытаннях і даць агульны вывад альбо заключэнне па ўсёй рабоце.

6. Афармленне даклада. Работа пачынаецца з тытульнага ліста і зместу (узор афармлення глядзіце ніжэй). Затым ідзе выкладанне уступу, асноўнай часткі і заключэння. Завяршаецца даклад спісам выкарыстаных крыніц. Пры афармленні неабходна звярнуць ўвагу на правільнае афармленне даведачнага апарату: спасылкі на дакументы і літаратуру лепш рабіць па тэксце, у адпаведнасці з нумарацыяй па спісе крыніц; напрыклад: [3, с.45]. Работа друкуецца альбо акуратн апішацца на паперы фармату А-4, старонкі нумаруюцца; пакідаюцца палі.

Структура дакладу, як правіла, індывідуальная і залежыць ад асаблівасцяў навуковай працы і тэмы даклада, аднак традыцыйна ўключае ў сябе тры часткі.: уступ (уводзіны), асноўная частка, заключная частка.

Уступленне. Фармулюецца тэма дакладу, вызначаецца месца разгляданай праблематыкі сярод іншых навуковых праблем і падыходаў, даецца кароткі агляд крыніц, на матэрыяле якіх раскрываецца тэма і інш.

Асноўная частка. Выкладаецца асноўны матэрыял у форме звязнага, паслядоўнага, доказнага апавядання, пазбаўленага непатрэбных адступленняў і паўтораў.

Заключэнне. Падводзяцца вынікі, фармулююцца высновы, падкрэсліваецца значэнне разгледжанай праблемы і інш.

Пры выступленні з дакладам трэба строга прытрымлівацца плана.

Алгарытм адпрацоўкі прапушчанага практычнага занятку

Прапушчаны студэнтам практычны занятак абавязкова неабходна адпрацаваць упазааўдыторны час. Для гэтага студэнт самастойна рыхтуе рэферат па прапушчанай тэме і афармляе яго належным чынам. Пасля падобнай самастойнай распрацоўкі тэмы і студэнт абараняе рэферат перад выкладчыкам.

Дадзеныя метадычныя рэкамендацыі не могуць ахапіць усё кола пытанняў, звязаных з вывучэннем гісторыі Беларусі, і прадугледжваюць толькі дапамогу студэнтам пры самастойнай падрыхтоўцы да заняткаў. У дадзеным практыкуме вы знойдзеце падрабязную тэматыку практычных заняткаў па гісторыі Беларусі, а таксама метадычныя парады для падрыхтоўкі студэнтада семінара.

Тэматычны план по абавязковым модулі «Гісторыя»
(Гісторыя Беларусі ў кантэксце еўрапейскай цывілізацыі)

Назва раздзелаў і тэм	Колькасць аўдыторных гадзін			СРС
	Усяго	з іх		
		Лекцыі	Семінары	
Тэма 1. Уводзіны ў вучэбную дысцыпліну «Гісторыя Беларусі ў кантэксце еўрапейскай цывілізацыі»	2	2		4
Раздзел I. Фарміраванне беларускага этнасу і дзяржаўныя ўтварэнні на беларускіх землях	**14**	**8**	**6**	**16**
Тэма 2. Гістарычныя этапы фарміравання беларускага этнасу	4	2	2	4
Тэма 3. Дзяржаўныя ўтварэнні на беларускіх землях у IX – XVIII стст.	6	4	2	6
Тэма 4. Становішча беларускіх зямель у складзе Расійскай дзяржавы (канец XVIII ст. – кастрычнік 1917 г.)	4	2	2	6
Раздзел II. Станаўленне беларускай дзяржаўнасці і ўмацаванне яе суверэнітэту ў XX-пачатку XXI ст.	**18**	**8**	**10**	**18**
Тэма 5. Савецкая грамадска-палітычная сістэма ў Беларусі (кастрычнік 1917 – чэрвень 1941 гг.)	4	2	4	4
Тэма 6. Беларусь у гады Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай вайны	4	2	2	4
Тэма 7. БССР: дасягненні і праблемы стваральнай працы народа ў пасляваенны перыяд (1945 – 1991 гг.)	4	2	2	4
Тэма 8. Рэспубліка Беларусь у канцы XX – пачатку XXI ст.	4	2	2	6
Усяго:	**34**	**18**	**16**	**38**

ПЛАНЫ ПРАКТЫЧНЫХ ЗАНЯТКАЎ

Семінар 1. Асаблівасці фарміравання беларускай народнасці і этнасу

План

1. Гісторыя Беларусі як састаўная частка ўсходнеславянскай і агульнаеўрапейскай гісторыі.
2. Асноўныя падыходы да вывучэння гісторыі. Перыядызацыя айчыннай гісторыі.
3. Найстаражытнае насельніцтва на тэрыторыі беларускіх зямель.
4. Пачатак рассялення славян (VI ст.) і славянізацыя балтаў.
5. Паходжанне назвы "Белая Русь".

Асноўныя паняцці:
гісторыя, перыядызацыя, фармацыйны і цывілізацыйны падыходы, палеаліт, мезаліт, неаліт, археалагічная культура, праабшчына, родавая абшчына, племя, неалітычная рэвалюцыя, спажывецкая гаспадарка, паляванне, збіральніцтва, вытворчая гаспадарка, земляробства, жывёлагадоўля, ганчарства, ткацтва, прадзенне, фіна-угры, бронзавы век, жалезны век, кавальства, этнагенез, індаеўрапейцы, балты, славяне, каланізацыя, славянізацыя, асіміляцыя, германцы, крывічы, дрыгавічы, радзімічы, лядна-агнявое земляробства, гарадзішча, “вялікае перасяленне народаў”, язычніцтва, політэізм, анімізм, фетышызм, татэмізм, магія, капішча, этнас, этнагенез, старажытнаруская народнасць, “Белая Русь”, Чорная Русь, Чырвоная Русь, этнічная самасвядомасць, менталітэт, саманазва, “тутэйшыя”, беларусы, Літва, аўкштайты, жэмайты, прусы, беларусцы, русіны, ліцвіны, тэорыя «заходнерусізму», нацыянальная самасвядомасць.

Тэмы рэфератаў

1. Летапісы як гістарычныя крыніцы.
2. Дапаможныя гістарычныя дысцыпліны (археалогія, этнаграфія, нумізматыка, геральдыка, сфрагістыка).
3. Я. Карскі і яго праца “Беларусы.”
4. Асноўныя канцэпцыі паходжання індаеўрапейцаў.

Паведамленні

1. Асноўныя канцэпцыі паходжання назвы “Белая Русь”

Семінар 2. Палітычная гісторыя беларускіх зямель у IX - XVIII ст.ст.

План

1. Станаўленне і развіццё феадальных адносін на беларускіх землях (VIII – перш. пал. XIII стст.).
2. Першыя дзяржавы княствы на тэтырорыі Беларусі (IX- перш. пал. XIII стст.).
2. Беларускія землі ў складзе Вялікага княства Літоўскага, Рускага і Жамойцкага: палітычнае, сацыяльна-эканамічнае і культурнае развіццё (сяр. XIII – перш.пал. XVI стст.).
3. Беларускія землі ад Люблінскай уніі (1569 г.) да падзелаў Рэчы Паспалітай (канец XVIII ст.)
4. Духоўная спадчына Беларусі IX-XVIII стст.

Асноўныя паняцці, што тычаца дзяржаўнага і палітычнага лад:
дзяржаўнасць, "Кіеўская Русь", Куявія, Славія, варагі, хазары, гаспадар, рада (паны-рада), пярэдняя рада (лава), вальны сейм (сойм), павятовы соймік, маршалак земскі, гетман, канцлер, падскарбій, ваявода, падваявода, кашталян, староста, харунжы, маршалак павятовы, ваяводства, павет, магдэбургскае права, магістрат, гарадская рада, гарадская лава, войт, бурмістр, радца, лаўнік, судзебнік Казіміра (1468), статуты ВКЛ (1529, 1566, 1588), прывілеі (Казіміра 1447, Аляксандра 1492), трыбунал ВКЛ, суды (гродскі, земскі,падкаморскі, копны, вотчынны), Крэўская ўнія (1385), Гарадзельская ўнія (1413); Люблінская унія (1569), Кейданская унія (1655), паланізацыя, "залатыя шляхецкія вольнасці", "польскі народ шляхецкі", ідэалогія сарматызму (сарматызм), інкарпарацыя, федэрацыя, Кароль, Вальны сейм (сойм) (ардынарны, экстраардынарны, канвакацыйны, элекцыйны, каранацыйны, пацыфікацыйны), Пасольская ізба, Сенат, "Генрыхавы артыкулы", "Pacta conventa", "ліберум вета", канфедэрацыя (Сандамірская, Торуньская, Слуцкая, Барская, Таргавіцкая), дысідэнты, Канстытуцыя 3 мая 1791 г., "нямыя сеймы" (1717, Гродзенскі 1793), саслоўна-прадстаўнічая манархія; Расія, Швецыя, Аўстрыя, Прусія; шышы; казацкія загоны; касінеры, віленскія якабінцы, Найвышэйшая Літоўская рада, Дэпутацыя Вялікага княства Літоўскага.

Асноўныя паняцці, што тычацца грамадскага і сацыяльна-эканамічнага ладу:
феадалізм, феадальная раздробленнасць, удзельныя княствы, міжусобныя войны, мангола-татары, шлях "з варагаў у грэкі", валокі, дзядзінец, князь, баяры, дружына, вотчына, халопы, закупы, радовічы, удачы, ізгоі, смерды, верв, палюддзе, пасаднік, тысяцкі, цівун, ключнік, падвойскі, епіскап, воласць, "Руская праўда". веча, рада, станы (саслоў'і), феадалы (шляхта, магнаты, паны, баяры), сяляне (людзі пахожыя, людзі непахожыя, чэлядзь невольная, закупы, слугі, цяглыя, асадныя (чыншавыя), даннікі, дольнікі, агароднікі, бабылі), мяшчане (рамеснікі, партачы, купцы, госці, прасолы, чорныя людзі), духавенства, павіннасці (паншчына, чынш, дзякла, даніна),

прыгоннае права, цэхі, юрыдыкі, “Устава на валокі” (1557), фальварак,валока, дым, служба, саха; фальварак, фальваркава-паншчынная сістэма, сялянскія павіннасці (падымнае, паншчына, чынш, дзякла, гвалты, талокі, згоны, жарнавое, угайнае, ялавічнае, чопавае, вепраўшчына, куніца, гіберна, рэйтаршчына), Скарбовая камісія (1760-1770-я гг.), рэформы І. Храптовіча, рэформы А. Тызенгаўза, мануфактура (Свержэнская, Налібокская, Урэцкая, Слуцкая. нясвіжская, Карэліцкая), фабрыка, каралеўская эканомія, “персіярня” (Ян Маджарскі), канал Агінскага, Паланецкі універсал (1794).

Асноўныя паняцці, тэрміны і назвы:
крыжакі, Ордэн мечаносцаў, Лівонскі ордэн, Тэўтонскі ордэн, харугва, татара-манголы, ярлык, тумен, Залатая Арда, Галіцка-Валынскае княства, Маскоўскае княства, Навагрудак, Вільня, “Пагоня”, “Кведлінбургскія анналы”Польшча.

Асноўныя паняцці, што тычацца царкоўна-рэлігійных адносін:
Берасцейская (Брэстская) царкоўная ўнія (1596), уніяцтва, грэка-каталікі (уніяты), іезуіты, інквізіцыя, рэфармацыя, контррэфармацыя, евангелікі, пратэстантызм, лютэранства, кальвінізм, арыянства, цвінгліянства, дысідэнты, Марцін Лютэр, Жан Кальвін, Пётр Скарга, Іпацій Пацей, Іасафат Кунцэвіч, Мікалай Радзівіл Чорны, Сымон Будны, Васілій Цяпінскі.

Тэмы рэфератаў

1. Барацьба Полацкага княства з крыжакамі ў канцы XII – першай палове XIII ст.ст.
2. Праблема ўтварэння Вялікага Княства Літоўскага ў гістарычнай навуцы.
3. Саюз ВКЛ з Польшчай: яго плюсы і мінусы (Крэўская унія 1385 г\
4. Прававая і судовая сістэма ВКЛ, асноўныя помнікі прававой думкі.
5. Роля і месца культуры Беларусі ў еўрапейскім культурна-цывілізацыйным працэсе.
6. Культурна-асветніцкая дзейнасць езуітаў на землях Беларусі.
7.Гістарычныя партрэты: С.Баторый, Л.Сапега, С.Панятоўскі.
8. Шляхта і магнаты РэчыПаспалітай у XVIII ст.
9. Біяграфічныя партрэты Вялікіх князеў літоўскіх

Паведамленні

1. Полацкі князь Усяслаў Чарадзей – адметная асоба беларускай гісторыі.
2. Культурна-асветніцкая дзейнасць Кірылы Тураўскага.
3. Ефрасіння Полацкая: жыццё і дзейнасць.
4. Вытокі беларускага этнасу. Канцэпцыі паходжання назвы «Белая Русь».
5. Леў Сапега – выдатны беларускі дзеяч сярэднявечнай Беларусі.
6. Грунвальдская бітва.
7. Ф. Скарына як вучоны, гуманіст, асветнік і першадрукар.
8. Ідэі гуманізма ў паэзіі М. Гусоўскага.

9. Царкоўна-рэлігійныя адносіны ў ВКЛ і РП.
10. Бітва 1708 г. пад Лясной.
11. Т. Касцюшка – нацыянальны герой
12. Сімвалы самакіравання беларускіх гарадоў.
13. Мой горад у часы ВКЛ.

Прэзентацыі

1. Полацкая і Гарадзенская школы дойліцтва: характэрныя рысы. помнікі.
2. Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва на беларускіх землях у IX-XIII стст.
3. Беларуская архітэктура ў др. пал. XIII – п. п. XVI ст.
4. Батлейка – беларускі народны тэатр
5. Барока ў беларускім мастацтве.
6. Нясвіж і Радзівілы.
7. Слуцкія паясы – шэдэўры беларускага мастацтва.

Канспект:

1. Культурнае развіцце беларускіх зямель у IX - XIII стст. *(пісьменнасць (Кірыл і Мяфодзій), жанры літаратуры (летапісы, царкоўная літаратура, найбольш значныя творы); развіцце архітэктуры (культавая і абарончая: помнікі, тэхніка выканання); манументальны жывапіс (фрэскі, мазайка); іконапіс і кніжная мініяцюра; дэкаратыўна-прыкладное мастацтва; дзейнасць хрысціянскіх асветнікаў (Еўфрасіння Полацкая, Кірыл Тураўскі, Клімент Смаляціч, Аврамій Смаленскі).*

2. Культура беларускіх зямель у другой палове XIII – першай палове XVI стст. *(фарміраванне беларускай мовы; роля царквы і манастыроў у распаўсюджванні пісьменнасці і развіцці літаратуры (дзейнасць А. Смаленскага, мітрапаліта Кіпрыяна); развіцце летапісання і найбольш значныя летапісныя помнікі; развіццё кнігадрукавання ў ВКЛ, першыя друкарні; паэзія (М. Гусоўскі, Я. Вісліцкі, А. Рымша; друкаваная літаратура (Ф. Скарына); Рэнесанс на беларускіх землях (характэрныя рысы, асаблівасці беларускага Адраджэння); іконапіс, свецкая жывапіс (партрэт).*

3. Культура Беларусі другой паловы XVI - XVIII стст. *(палітычныя і рэлігійныя ўмовы для развіцця беларускай культуры; новыя літаратурныя жанры і дзейнасць С. Буднага, А. Валовіча, В. Цяпінскага, П. Скаргі, І. Пацея, М. Сматрыцкага; першае перыядычнае выданне на тэрыторыі беларусі – "Газета Гродзенская" (з 1776 па 1783 гг); стыль барока – характэрныя рысы, адлюстраванне ў літаратуры (С. Полацкі), апошняя чвэрць XVIII стагоддзя – ідэі Асветніцтва на Беларусі, рэформа сістэмы адукацыі (Адукацыйная камісія), дзейнасць К. Лышчынскага, І Капіевіча; развіццё навукі (Гродзенская медыцынская школа, дзейнасць М. Пачобут-Адляніцкага, К. Нарбута, А. Нарушевіча).*

Семінар 3. Палітычнае, сацыяльна-эканамічнае і культурнае развіццё беларускіх зямель у складзе Расійскай імперыі (канец XVIII – пач. XX стст.)

План

1.Этапы і змест палітыкі расійскага ўрада на тэрыторыі Беларусі ў канцы XVIII – пачатку XX стст.
2.Грамадска-палітычны рух на тэрыторыі Беларусі ў канцы XVIII – пачатку XX стст. (філаматы, філарэты, дзекабрысты, Дэмакратычнае таварыства, народнікі, група "Гоман", марксізм, рабочы рух, сацыял-дэмакраты, рэвалюцыя 1905-1907 гг., Лютаўская рэвалюцыя 1917 г.)
3.Спробы гаспадарчых рэформаў XIX ст. – пачатку XX стст. і асаблівасці іх правядзення на беларускіх землях (рэформы ў дзяржаўнай і памешчыцкай вёсцы П.Дз. Кісялёва, адмена прыгоннага права 1861 г., Сталыпінская аграрная рэформа).
4.Буржуазныя рэформы 1860-1870-х гг.у Расійскай імперыі. Асаблівасці іх правядзення ў беларускіх губернях.
5.Культурнае развіццё беларускіх губерняў у складзе Расійскай імперыі.

Асноўныя паняцці

адміністрацыйна-тэрытарыяльныя падзелы (1796-1797 гг., 1802 г.), саслоўі (прывілеяваныя, падатковыя, непадатковыя), паланізацыя, русіфікацыя, "Даравальная грамата гарадам" (1785г.), канфесія, Беларуская каталіцкая епархія, ваенныя паселішчы, вайна 1812 г., філаматы, філарэты, дзекабрысты, шляхецкае паўстанне 1830-1831 гг., Камітэт заходніх губерняў (1831 г.), канфіскацыя, "разбор шляхты", мяжа яўрэйскай аселасці (1794г.), Полацкі царкоўны сабор (1839г.), секулярызацыя, заходнерусізм, рэформы, контррэформы, ваенная рэформа 1862г. (усеагульная воінская павіннасць), судовая рэформа 1872 г. (прысяжныя засядацелі, прысяжныя павераныя, міравыя суды, акруговыя суды), гарадская рэформа 1875 г. (гарадская управа, маёмасны цэнз), школьная рэформа 1864 г. (бессаслоўнасць у адукацыі, класічныя і рэальныя гімназіі), цэнзурная рэформа 1865 г., земская рэформа 1911 г. (земствы), контррэформы Аляксандра III, паўстанне 1863-1864 гг., народнікі, марксізм, сацыял-дэмакратычны рух, беларускі нацыянальны рух, беларуская нацыянальная ідэя, група "Гоман" БУНД, РСДРП, эсэры, БСГ, рэвалюцыя, "крывавая нядзеля", Дзяржаўная Дума, Курлоўскі растрэл, двоеўладдзе, першая сусветная вайна

Асноўныя паняцці і асобы, якія адносяцца да сацыяльна-эканамічнага развіцця беларускіх зямель у складзе Расійскай імперыі:

феадальна-прыгонніцкая сістэма, аброк, чынш, паншчына, рэкрутчына, інвентарная рэформа, рэформа ў дзяржаўнай вёсцы, люстрацыя, трохпольная сістэма, шматпольны севазварот, Беларускае вольнае эканамічнае таварыства (1826-1841 гг.), падворнае землекарыстанне, абшчыннае землекарыстанне, дробна-таварная вытворчасць, мануфактура, фабрыка, Хомск, Косава,

“гасцінцы”, Зэльва, Бешанковічы, адмена прыгоннага права (Сакрэтны камітэт, губернскія дваранскія камітэты, часоваабавязаныя сяляне, устаўны граматы, “Мясцовыя палажэнні”, выкупная аперацыя, выкупныя плацыжы, дзевяць і сорак дзевяць год, міравыя пасрэднікі, павятовыя міравыя з’езды, сельскія і валасныя праўленні, губернскія па сялянскіх справах прысутнасці, валасны сялянскі суд), капіталізм, прамысловая рэвалюцыя, пралетарыят, буржуазія, прускі”і “амерыканскі” шляхі развіцця капіталізму, цераспалосіца, сервітуты, адпрацовачная сістэма, шматукладнасць эканомікі, манапалітсычныя аб’яднанні, акцыянерныя таварыствы, абшчына, хутар, водруб.

Імператары Расійскай імперыі:

Кацярына II (1762-1796 гг.), Павел I (1796-1801 гг.), Аляксандр I (1801-1825 гг.), Мікалай I (1825-1855 гг.), Аляксандр II (1855-1881 гг.), Аляксандр III (1881-1894 гг.), Мікалай II (1894-1917 гг.).

Гістарычныя асобы:

І. Сямашка, М.К. Агінскі, А. Міцкевіч, Т. Зан, Я. Чачот, Ф. Савіч, М. Мураўёў, С. Мураўёў-Апостал, М. Рукевіч, С. Трусаў, П. Кісялёў, М.Мураўёў, К. Каліноўскі, З. Серакоўскі, Л. Звяждоўскі, В. Урублеўскі, Ф. Ражанскі, Р. Гершуні, І. Грынявіцкі, М. Судзілоўскі, С. Кавалік, Р. Ісаеў, К. Брэшка-Брэшкоўская, Г. Пляханаў, А. Марчанка, Х. Ратнер, А. Крэмер, У. Ленін, І. і А. Луцкевічы, В. Іваноўскі, А. Пашкевіч (Цётка), К. Кастравіцкі (Карусь Каганец), А. Бурбіс, Г.Гапон, Р. Скірмунт, П. Курлоў, П. Сталыпін, А. Керанскі, Л. Карнілаў, М. Фрунзэ.

Тэмы рэфератаў

1. Саслоўны і рэлігійны слад насельніцтва паводле перапісу 1897 г.
2. М.М. Мураўёў і яго праграма мадэрнізацыі беларускіх земляў у складзе Расійскай імперыі.
3. Ідэалогія заходнерусізму і яе ўплыў на грамадска-палітычнае жыццё Беларусі..
4. Беларуская вёска ў парэформенны перыяд.
5. Беларуская Народная Рэспубліка і фарміраванне беларускай нацыянальнай дзяржаўнасці.
6. Вайна 1812 г. і Беларусь.

Паведамленні

1. Беларускія старонкі дзекабрыстаў.
2. “Наша Ніва” у нацыянальным адраджэнні беларусаў (1906-1915 гг.).
3. “Віленскі якабінец”..(Якуб Ясінскі).
4. Кастусь Каліноўскі – паэт, выдавец, рэвалюцыянер.
5. “Мужыцкая праўда” – першая беларускамоўная газета.
6. “Рыцар свабоды”: Валерый Урублеўскі.

Прэзентацыі

1. Пейзаж і нацюрморт у беларускім мастацтве.

2. Палацава-паркавае будаўніцтва на Беларусі ў XIX ст.
3. Развіцце тэатра на Беларусі у XIX пач. XX ст.
4. Класіцызм у архітэктура Беларусі першай паловы XIX ст.
5. Эклектыка ў архітэктуры Беларусі другой паловы XIX ст.
6. Гісторыя Беларусі ў мастацкіх творах Н.Орды.
7. Культурнае жыццё Мінска на пачатку XX ст

Канспект:

1. Развіццё беларускай культуры ў XIX ст. *(паланізацыя, русіфікацыя, беларусазнаўства, заходнерусізм, класіцызм, эклектыка, готыка, псеўдарускі стыль, мадэрн; рамантызм, рэалізм (В. Равінскі ("Энеіда навыварат"), К. Вераніцын ("Тарас на Парнасе"), Я. Баршчэўскі, П. Багрым, А. Міцкевіч, Ф. Багушэвіч, Я. Лучына, А. Гурыновіч, М. Багдановіч (зборнік "Вянок"), Я. Купала, Я. Колас, Ц. Гартны, Цётка); адукацыя (Віленская навучальная акруга, Віленскі ўніверсітэт, Беларуская навучальная акруга, царкоўнапрыходскія школы, павятовыя вучылішча, народныя і гарадскія вучылішчы, класічныя і рэальныя гімназіі, езуіцкія калегіўмы, Горы-Горацкая земляробчая школа, настаўніцкія інстытуты); перыядычны друк, асноўныя накірункі развіцця мастацтва (І. Аляшкевіч, В. Ваньковіч, Я. Дамель, В. Дмахоўскі, І. Хруцкі, , К. Альхімовіч, Н. Орда, Н. Сілівано, А. Гараўскі, В. Бялыніцкі-Біруля, І. Рэпін); тэатральнае мастацтва і музыка: батлейка, тэатры народнай драмы, прыватныя тэатры (тэатры Радзівілаў у Нясвіжы і Слуцку, Зорыча ў Шклове, Агінскага ў Слоніме), аматарскія тэатры (В. Дунін-Марцынкевіч), Беларускія вечарынкі, Беларускі музычна-драматычны гурток (А. Бурбіс), прафесійны тэатр (І.Буйніцкі). Музыка: С. Манюшка ("Рэкруцкі набор", "Сялянка"), А. Абрамовіч ("Беларускае вяселле"), М. К. Агінскі ("Развітання з Радзімай"), Д. і В. Стэфановічы, Мінскае музычнае таварыства.*

Семінар 4. Фарміраванне і ўмацаванне савецкай грамадска-палітычнай сістэмы ў Беларусі (кастрычнік 1917-чэрвень 1941 гг.)

План

1. Сбробы стварэння беларускай дзяржаўнасці на дэмакратычнай аснове.
2. Стварэнне беларускай дзяржаўнасці на савецкай аснове.
3. Савецка-польская вайна і яе вынікі.
4. Заходняя Беларусь у складзе Польскай дзяржавы.

Асноўныя паняцці, тэрміны, асобы:
Савецкая улада, дыктатура пралетарыяту, Першы Усебеларускі з'езд, Ваенная інтэрвенцыя Германіі, Аблвыкамзах, СНК Заходняй вобласці і фронту, Беларуская Народная Рэспубліка, Брэсцкі мір, ССРБ, Літоўска-Беларуская ССР, Савецка-польская вайна, Рыжскі мір, разруха, інфляцыя, беспрацоуе, бежанцы, лікбез.
Ленін У.І., Ігнатоускі В., Кнорын В., Ластоускі В., Мяснікоу А., Луцкевіч А., Пілсудскі Ю.Чарвякоў А.Р., Варонка І., Жылунович Д.Ф., Міцкявічус-Капсукас В.

Галовы урада Беларускай Народнай Рэспублікі: Я. Варонка, Р. А. Скірмунт, І. Серада, А. І. Луцкевіч , В. У. Ластоўскі.

Тэмы рэфератаў

1. Першы Усебеларускі з'езд: погляд праз гады.
2. Брэсцкі мір і лёс Беларусі.
3. Знешнепалітычныя арыентацыі Рады БНР.

Паведамленні

1. Рыжскі мір і Беларусь
2. Палітычныя партрэты: А. Луцкевіч, Я. Варонка, В. Ластоўскі.
3. Палітыка Ю. Пілсудскага ў адносінах да Беларусі.

Прэзентацыя

1. Асаблівасці развіцце беларускай культуры ў Заходняй Беларусі (1921-1939 гг.).

Канспект:
1. Заходняя Беларусь у складзе Польшчы *(адміністрацыйна-тэрытарыяльная рэформа на далучаных землях ("усходнія крэсы"), стварэнне польскай адміністрацыі; галіны сельскай гаспадаркі і прамысловасці, асаблівасці землеўладання ў Польшчы і Заходняй Беларусі, зямельныя рэформы 1920-1930 гг. (асадніцтва, камасацыя, парцэляцыя); тэрор у адносінах да беларускага насельніцтва (пацыфікацыі, дзейнасць тайнай палітычнай паліцыі – дэфензівы); нацыянальна-вызваленчы рух: дзве*

плыні (рэвалюцыйна-вызваленчы – КПЗБ, КСМЗБ і інш.; нацыянальна-дэмакратычны – БХД, група А. Луцкевіча – Р. Астроўскага і інш.; аб'яднанне дзвюх плыняў у сярэдзіне 30-х гг.); паланізацыя насельніцтва. Уз'яднанне Заходняй Беларусі з БССР).

Семінар 5. Фарміраванне і ўмацаванне савецкай грамадска-палітычнай сістэмы ў Беларусі (кастрычнік 1917-чэрвень 1941 гг.)

План

1. Удзел БССР у стварэнні СССР. Павелічэнне тэрыторыі рэспублікі.
2. Новая эканамічная палітыка, яе сутнасць і значэнне.
3. Беларусізацыя як аснова нацыянальна-дзяржаўнай палітыкі ССРБ ў 1920-я гг. Яе галоўныя напрамкі, метады ажыццяўлення і вынікі. Культурнае развіццё БССР у 1920-1930-я гг.
4. Адметнасці індустрыялізацыі і калектывізацыі ў БССР.
5. Савецкае грамадства ў канцы 1920–х – 1930-я гг. Усталяванне рэжыму "дзяржаўнага сацыялізму" ў БССР.

Кіраўнікі савецкай дзяржавы, першыя сакратары ЦК КП(б)Б:
Мяснікоў (Мяснікян) А. (1918-1919), Міцкявічус-Капсукас В. (1919-1920), Кнорын В. (1920-1922, 1927-1928), Багуцкі В. (1922-1924), Асаткін – Уладзімірскі А. (1924), Крыніцкі А. (1924-1927), Гамарнік Я. (1928-1929), Гей К. (1930-1932), Гікала М. (1932-1937), Шаранговіч В. (1937), Волкаў А. (1937-1938), Панамарэнка П. (1938-1947).

Палітычныя тэрміны:
ваенны камунізм, Саюз Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік, індустрыялізацыя, калектывізацыя, Канстытуция БССР, аднапартыйнасць, беларусізацыя, нэп, «дзяржауны сацыялізм», палітычныя рэпрэсіі, Заходняя Беларусь

Тэмы рэфератаў

1. Кастрычнік 1917 г.: пераварот ці рэвалюцыя?
2. Палітычныя партрэты: Дз. Жылуновіч, А.Чарвякоў, А. Мяснікоў і інш.

Схема

Напрамкі ў грамадска-палітычнай барацьбе напярэдадні і ў час рэвалюцыі 1905-1907 гг.

Прэзентацыі

1. Палітыка беларусізацыі: напрамкі, ход, вынікі.
2. Культура БССР у 1920-1930-я гг.

Канспект:

1. Палітыка беларусізацыі: напрамкі, ход, вынікі *(Инстытут беларускай культуры, Дзяржауны музей, Цэнтральны архіў, выдавецтва «Советская Белоруссия», Рэспубліканская бібліятэка, беларусізацыя, карэнізацыя, Рэспубліканская надзвычайная камісія па ліквідацыі непісьменнасці, развіццё вышэйшай адукацыі (Беларускі Дзяржауны універсітэт, Беларуская сельскагаспадарчая акадэмія, Беларускі політэхнічны інстытут, Магілеускі настаўніцкі інстытут, Віцебскі настаўніцкі інстытут, Гомельскі настаўніцкі інстытут), Беларуская акадэмія навук, Цэнтральны батанічны сад, беларускі раман (Я. Купала, Я. Колас, Ц. Гартны, М. Лынькоу, М. Танк, З. Бядуля) , канструктывізм и функцыяналізм, БДТ-1, БДТ-2, БДТ-3, Тэатр юнага гледача, Дзяржауны тэатр лялек, асноўныя мастацкія стылі).*

Семінар 6. Беларусь у гады Другой сусветнай і Вялікай Айчыннай вайны (верасень 1939 г. – верасень 1945 г.)

План

1. Устанаўленне акупацыйнага рэжыму і яго мэты.
2. Станаўленне і развіццё партызанскага руху на тэрыторыі Беларусі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.
3. Падпольная барацьба ў населеных пунктах Беларусі.
4. Вызваленне Беларусі. Уклад беларускага народа ў разгром фашысцкай Германіі.

Асноўныя паняцці:

фашызм, палітыка калектыўнай бяспекі, пачатак Другой сусветнай вайны. вызваленне Чырвонай Арміяй Заходняй Беларусі, аб’яднанне беларускага народа ў складзе БССР, Пачатак Вялікай Айчыннай вайны, абарончыя баі на тэрыторыі Беларусі, акупацыйны рэжым, генацыд, остэрбайтэры, лагеры смерці, калабарацыянізм, партызанскі рух і падпольная барацьба, аперацыя «Баграціён», вызваленне Беларусі, завяршэнне вайны.

Тэмы рэфератаў

1. Абарончыя баі на тэрыторыі Беларусі летам 1941 г.
2. Гераізм і подзвігі савецкіх салдат.
3. Маладзежная палітыка акупантаў на Беларусі.
4. Сучасныя ацэнкі карабарацыянізму.
5. Аперацыя “Баграціён” і яе гістарычнае значэнне

Паведамленні

1. Захаванне памяці аб гераізме савецкага народа.
2. Беларускія остэрбайтэры.
3. Палітыка генацыду ў гады Вялікай айчыннай вайны.
4. Пачатак вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

.

Семінар 7. Асноўныя тэндэнцыі развіцця БССР у др.пал.1940-х – 1980-я гг.

План

1. Геапалітычнае становішча ў свеце пасля Другой сусветнай вайны. Складванне біпалярнага свету. "Халодная вайна".
2. Спробы дэмакратызацыі грамадска-палітычнага жыцця ў другой палове 1950-х – першай палове 1960-х гг. Характэрныя рысы і асаблівасці развіцця гаспадаркі БССР у 1950-1960-е гг.
3. Развіццё сельскай гаспадаркі і прамысловасці БССР у другой палове 1960-х − першай палове 1980-х гг. Дасягненні і супярэчнасці савецкай сацыяльна-эканамічнай сістэмы. Нарастанне застойных з'яў (1970-ыя – першая палова 1980-х гг.)
4. Спробы эканамічнай і палітычнай мадэрнізацыі СССР, у ты ліку і БССР, у гады "перабудовы". Пераход да рынку.

Асноўныя паняцці:

Сацыялістычны лагер, «халодная вайна», культ асобы, "адліга", застой, кансерватыхм, дэмакратызацыя грамадска-палітычнага жыцця, Канстытуцыя БССР, Чарнобыльская АЭС, палітыка перабудовы, «Парад суверэнітэтаў рэспублік», распад СССР; эканамічная рэформа 1965г., навукова-тэхнічная рэвалюцыя, гаспадарчы разлік, самафінансаванне, меліярацыя, хімізацыя, інфляцыя, дэфіцыт, эканамічны крызіс.

Кіраунікі дзяржавы:

Старшыні Савета Народных Камісараў: К. В. Кісялёў (28.07.1938 - 28.06.1940), І. С. Былінскі (28.06.1940 - 07.02.1944), П. К. Панамарэнка (07.02.1944 - 15.03.1946).

Старшыні Савета Міністрау Беларускай ССР: П. К. Панамарэнка (15.03.1946 -15.03.1948), А. Я. Кляшчоу (15.03.1948 - 25.06.1953), К. Т. Мазурау (25.06.1953 - 28.07.1956), М. Я. Аухімовіч (28.07.1956 - 09.04.1959), Ц Я. Кіселёу (09.04.1959 - 11.12.1978), А. Н. Аксенау (11.12.1978 - 08.07.1983), У. І. Бровікау (08.07.1983 - 10.01.1986), М. В. Кавалёу (10.01.1986 - 07.04.1990), В. Ф. Кебіч (07.04.1990 - 18.09.1991).

Тэрміны, звязаныя з культурай:

Адукацыйная рэформа, Мінскі дзяржауны тэатральна-мастацкі інстытут, Минскі дзяржауны педагагічны інстытут замежных моу, Беларускі інстытут механізацыі і электрыфікацыі сельскай гаспадаркі, Минскі радыётэхнічны інстытут, Мінскі інстытут культуры, Гомельскі палітэхнічны інстытут, ваенная тэма у беларускай літаратуры, інтэрнацыянальны стыль у горадабудаўніцтве, манументальнае пластычнае мастацтва, рускі і беларускі языкі у Беларусі, свабода веравызнання, ліцэі, гімназіі, коледжы, акадэміі, бакалаурыат, магістратура, 11-годка у сярэдняй школе, 10-бальная сістэма ацэнкі ведау, міжнародныя адукацыйныя стандарты у вышэйшай адукацыі.

Дзеячы культуры:
І. Шамякін, Н. Гілевіч, В. Быкаў, А. Макаёнак, У. Караткевіч, Р. Барадулін, Г. Бураўкін, А. Адамовіч, І. Навуменка, А. Дудараў, М. Савіцкі, З. Азгур, А. Грубэ, А. Бембель, Г. Заборскі, Б. Луцэнка, М. Чуркін, А. Багатыроў, В. Елізар'еў. Ю. Семеняка, С. Смольскі, С. Картэс, М. Аладаў, Я. Глебаў, Г. Вагнер, Л. Александроўская, У. Дашук, С. Алексіевіч, І. Пташнікаў, І. Чыгрынаў, М. Фінберг, І. Лучанок, Э. Зарыцкі, Л. Захлеўны, М. Пташук.

Тэмы рэфератаў

1. Удзел БССР у заснаванні і дзейнасці ААН.
2. П.М. Машэраў - Першы сакратар ЦК КПБ.
3. Гаспадарчая рэформа 1965 г.: дасягненні і недахопы.

Прэзентацыі

1. Развіццё культуры Беларусі ў другой палове 1940-х-1980-я гг.
2. Развіцце тэатральнага мастацтва ў другой палове 1940-х-1980-я гг.
3. Асноўныя напрамкі развіцця беларускай літаратуры ў другой палове 1940-х-1980-я гг.

Канспект:
1. **Развіцце беларускай культуры ў другой палове XX стагоддзя** *(супярэчлівы характар культурнага жыцця краіны, рэформы ў сістэме адукацыі; асаблівасці развіцця навукі; асноўныя тэндэнцыі развіцця літаратуры – жанры, тэмы (творчасць А. Адамовіча, В. Быкава, І. Навуменкі, С. Алексіевіч, У. Караткевіча, К. Крапівы і інш.); беларускі кінематограф, развіцце тэатральнага мастацтва (творчасць беларускіх драматургаў (А. Дудараў, А. Макаенак, М. Матуковский) і дзейнасць вядучых тэатраў), музычнага мастацтва (творчасць У. Алоўнікава, М. Аладава, А. Багатырова, І. Лучанка, У. Мулявіна і інш.; дзейнасць музычных і танцавальных калектываў), жывапіс (Г. Вашчанка, У. Стальмашонак, М. Савіцкі, М. Данцыг, В. Грамыка, А. Марачкін, І. Ахрэмчык), архітэктур (асаблівасці гарадской забудовы, новыя тэхналогіі, будаўніцтва прамысловых комплексаў, мінскага метро (з 1977 г.), мемарыяльных ансамбляў).*

Семінар 8. Станаўленне і развіццё суверэннай Рэспублікі Беларусь (1990 – 2012 гг.)

План

1. Распад СССР і прававое афармленне дзяржаўнага суверэнітэту Рэспублікі Беларусь.
2. Асноўныя тэндэнцыі грамадска-палітычнага развіцця Рэспублікі Беларусь у 1990-х гг. - Пачатку XXI ст.

3. Пошук, станаўленне і рэалізацыя беларускай мадэлі сацыяльна-арыентаванай рынкавай эканомікі (1990-е - 2008 г.). Дзяржаўныя праграмы развіцця Рэспублікі Беларусь.
4. Геапалітычнае становішча Рэспублікі Беларусь на сучасным этапе. Беларусь у інтэграцыйных працэсах.

Асноўныя паняцці:

Дэкларацыя аб дзяржаўным суверэнітэце БССР, Садружнасць Незалежных Дзяржаў, Рэспубліка Беларусь, Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь, Палата прадстаўнікоў і Савет Рэспублікі, Канстытуцыйны суд, Прэзідэнт Рэспублікі Беларусь, шматпартыйнасць, рэферэндумы, сацыяльна арыентаваная эканоміка, Усебеларускі сход, Саюз Беларусі і Расіі, інтэграцыя, шматвектарная знешняя палітыка, мытны саюз

.

Прэм'ер-міністры (старшыні) Савета Міністраў Рэспублікі Беларусь: В. Ф. Кебіч (18.09.1991 - 21.07.1994), М. М. Чыгір (21.07.1994 - 18.11.1996), С. С. Лінг (18.11.1996 - 18.02.2000) (в. а. до 19.02.1997), У. В. Ярмошын (18.02.2000 - 01.10.2001) (в. а. до 14.03.2000), Г. В. Навіцкі (01.10.2001 - 10.07.2003) (в. а. до 10.10.2001), С. С. Сідорскі (10.07.2003 - 27.12.2010) (в. а. до 19.12.2003), М. У. Мясніковіч (28.12.2010 – 26.12.2014), А.В. Кабякоў (27.12.2014 – цяп.час).

Тэмы рэфератаў

1. Канстытуцыя РБ 1994 г. і Канстытуцыя РБ 1996 г. са змяненнямі і дапаўненнямі, прынятымі на рэспубліканскім рэферэндуме: параўнальны аналіз.
2. Грамадскія арганізацыі і палітычныя партыі Беларусі на сучасным этапе.
3. Рэспубліканскія рэферэндумы 1995, 1996, 2004 гг. і іх вынікі.

Паведамленні

1. Дзень беларускай пісьменнасці.
2. Асноўныя напрамкі зешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь.
3. Знакамітыя выпускнікі БНТУ

Прэзентацыі

1. Помнікі сусветнага культурнага наследдзя ЮНЭСКА на тэрыторыі Беларусі.
2. Сучаснае беларускае мастацтва.
3. Сучасныя архітэктурныя будынкі.
4. Міжнародны фестываль "Славянскі базар" у Віцебску.

Канспект

Развіццё беларускай культуры на сучасным этапе (адукацыя, навука і культура Рэспублікі Беларусь. Нацыянальная сістэма адукацыі. Страты і здабыткі беларускай навукі. Стан гісторыка-культурнай спадчыны. Асноўныя

накірункі развіцця літаратуры і мастацтва. Тэатральнае жыцце, фестывалі і конкупсы. Узаемаадносіны дзяржавы і царквы, адраджэнне рэлігійна-канфесійнага жыцця).

Рэкамендаваныя тэмы рэфератаў па гісторыі Беларусі

1. Летапісы як гістарычныя крыніцы.
2. Дапаможныя гістарычныя дысцыпліны (археалогія, этнаграфія, нумізматыка, геральдыка, сфрагістыка).
3. Я. Карскі і яго праца "Беларусы."
4. Асноўныя канцэпцыі паходжання індаеўрапейцаў.
5. Язычніцтва ўсходніх славян і яго асаблівасці на беларускіх землях.
6. Роля варагаў у фарміраванні старжытнарускай дзяржаўнасці.
7. Барацьба Полацкага княства з крыжакамі ў канцы XII – першай палове XIII ст.ст.
8. Культурна-асветніцкая дзейнасць Кірылы Тураўскага.
9. Ефрасіння Полацкая: жыццё і дзейнасць.
10. Вытокі беларускага этнасу. Канцэпцыі паходжання назвы «Белая Русь».
11. Станаўленне старабеларускай мовы і развіццё літаратуры ў XIV – першай палове XVI стст.
12. Праблема ўтварэння Вялікага Княства Літоўскага ў гістарычнай навуцы.
13. Арганізацыя ўлады і кіравання ў Вялікім Княстве Літоўскім.
14. Леў Сапега – выдатны беларускі дзеяч сярэднявечнай Беларусі.
15. Магдэбургскае права на Беларусі.
16. Грунвальдская бітва.
17. Саюз ВКЛ з Польшчай: яго плюсы і мінусы (Крэўская унія 1385 г\
18. Ідэі Адраджэння і Рэфармацыі на Беларусі.
19. Ф. Скарына як вучоны, гуманіст, асветнік і першадрукар.
20. Развіццё беларускага кнігадрукавання і літаратуры.
21. Ідэі гуманізма ў паэзіі М. Гусоўскага.
22. Прававая і судовая сістэма ВКЛ, асноўныя помнікі прававой думкі.
23. Роля і месца культуры Беларусі ў еўрапейскім культурна-цывілізацыйным працэсе.
24. Статут ВКЛ 1588 г. і яго значэнне.
25. Войны на тэрыторыі Беларусі сярэдзіны XVII – першай паловы XVIII ст.
26. Казацка-сялянская і антыфеадальная вайна (1648–1651 гг.).
27. Паўночная вайна на Беларусі.
28. Бітва 1708 г. пад Лясной.
29. Мой горад у часы ВКЛ.
30. Біяграфічныя партрэты Вялікіх князёў літоўскіх.
31. Жыцце і дзейнасць Урсулы Радзівіл.
32. К.Семяновіч – інжынер, тэарэтыр артылерыі, гуманіст.
33. Антоній Тызенгаўз: гістарычны партрэт.
34. Культурна-асветніцкая дзейнасць езуітаў на землях Беларусі.
35. Уніяцкая царква ў нацыянальна-культурным жыцці беларусаў.
36. Гістарычныя партрэты: С.Баторый, Л.Сапега, С.Панятоўскі.
37. Асноўныя напрамкі палітыкі расійскага самаўладдзя на Беларусі.
38. Рэформы ў Рэчы Паспалітай пасля першага падзелу і Канстытуцыя 3 мая 1791 г.
39. Т. Касцюшка – нацыянальны герой.

40. Асаблівасці развіцця Беларусі ў XIX ст.
41. Рамесны цэх у сярэднявечным беларускім горадзе.
42. Сацыяльна-палітычная барацьба беларускіх гарадоў у XIV–XVII стст. Гарадскія паўстанні.
43. Вядомая і незнаёмая вайна 1654–1667 гг. улёсе Беларусі.
44. Шляхта і магнаты Рэчы Паспалітай у XVIII ст.
45. Жанчына ў феадальным грамадстве XVIII ст.
46. Сялянскае паўстанне XVIII ст. ў Крычаўскім старостве.
47. Саслоўны і рэлігійны слад насельніцтва паводле перапісу 1897 г.
48. Беларускія старонкі дзекабрыстаў.
49. М.М. Мураўёў і яго праграма мадэрнізацыі беларускіх земляў у складзе Расійскай імперыі.
50. "Наша Ніва" у нацыянальным адраджэнні беларусаў (1906-1915 гг.).
51. Дэпутаты-беларусы ў I і II Дзяржаўных Думах.
52. Ідэалогія заходнерусізму і яе ўплыў на грамадска-палітычнае жыццё Беларусі.
53. Яўхім Храптовіч – апошні канцлер ВКЛ.
54. "Віленскі якабінец"... (Якуб Ясінскі).
55. Кастусь Каліноўскі – паэт, выдавец, рэвалюцыянер.
56. "Мужыцкая праўда" – першая беларускамоўная газета.
57. "Рыцар свабоды": Валерый Урублеўскі.
58. Беларуская вёска ў парэформенны перыяд.
59. Беларуская Народная Рэспубліка і фарміраванне беларускай нацыянальнай дзяржаўнасці.
60. Усталяванне бальшавіцкай сістэмы ўлады на Беларусі.
61. Кастрычнік 1917 г.: пераварот ці рэвалюцыя?
62. ПершыУсебеларускі з'езд: погляд праз гады.
63. Брэсцкі мір і лёс Беларусі.
64. Знешнепалітычныя арыентацыі Рады БНР.
65. Палітычныя партрэты: А. Луцкевіч, Я. Варонка, В. Ластоўскі, Дз. Жылуновіч, А.Чарвякоў, А. Мяснікоў і інш.
66. Палітыка Ю. Пілсудскага ў адносінах да Беларусі.
67. Палітычныя рэпрэсіі 1920-ых – 1930-ых гадоў на Беларусі і лёс беларускай інтэлігенцыі.
68. Удзел БССР у заснаванні і дзейнасці ААН.
69. П.М. Машэраў - Першы сакратар ЦК КПБ.
70. Абарончыя баі на тэрыторыі Беларусі летам 1941 г.
71. Гераізм і подзвігі савецкіх салдат.
72. Маладзежная палітыка акупантаў на Беларусі.
73. Сучасныя ацэнкі карабарацыянізму.
74. Аперацыя "Баграціён" і яе гістарычнае значэнне
75. Захаванне памяці аб гераізме савецкага народа.
76. Беларускія остэрбайтэры.
77. Палітыка генацыду ў гады Вялікай айчыннай вайны.
78. Пачатак вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў.

79.Гаспадарчая рэформа 1965 г.: дасягненні і недахопы.
80. Канстытуцыя РБ 1994 г. і Канстытуцыя РБ 1996 г. са змяненнямі і дапаўненнямі, прынятымі на рэспубліканскім рэферэндуме: параўнальны аналіз.
81. Грамадскія арганізацыі і палітычныя партыі Беларусі на сучасным этапе.
82. Рэспубліканскія рэферэндумы 1995, 1996, 2004 гг. і іх вынікі.
83. Знакамітыя выпускнікі БНТУ

Рэкамендаваныя тэмы прэзентацый па гісторыі Беларусі

1. Дэкаратыўна-прыкладное мастацтва на беларускіх землях у IX-XIII стст.
2. Полацкая і Гарадзенская школы дойліцтва: характэрныя рысы. помнікі.
3. Полацкі князь Усяслаў Чарадзей – адметная асоба беларускай гісторыі.
4. Беларуская архітэктура ў др. пал. XIII – п. п. XVI ст.
5. Прававая і судовая сістэма ВКЛ, асноўныя помнікі прававой думкі.
6. Батлейка – беларускі народны тэатр.
7. Барока ў беларускім мастацтве.
8. Нясвіж і Радзівілы.
9. Слуцкія паясы – шэдэўры беларускага мастацтва.
10. Сімвалы самакіравання беларускіх гарадоў.
11. К.Семяновіч – інжынер, тэарэтыр артылерыі, гуманіст.
12. Адлюстраванне падзей вайны 1812 г. у творчасці беларускіх мастакоў першай паловы XIX ст.
13. В. Дунін-Марцынкевіч і С. Манюшка: творчае супрацоўніцтва класіка новай беларускай літаратуры і заснавальніка польскай класічнай музыкі.
14. Пейзаж і нацюрморт у беларускім мастацтве.
15. Палацава-паркавае будаўніцтва на Беларусі ў XIX ст.
16. Развіцце тэатра на Беларусі у XIX пач. XX ст.
17. Станаўленне і развіццё беларусазнаўства.
18. Класіцызм у архітэктура Беларусі першай паловы XIX ст.
19. Эклектыка ў архітэктуры Беларусі другой паловы XIX ст.
20. Гісторыя Беларусі ў мастацкіх творах Н.Орды.
21. Станаўленне беларускага нацыянальнага тэатра.
22. Культурнае жыццё Мінска на пачатку XX ст.
23. Палітыка беларусізацыі: напрамкі, ход, вынікі.
24. Культура БССР у 1920-1930-я гг.
25. Асаблівасці развіцце беларускай культуры ў Заходняй Беларусі (1921-1939 гг.).
26. Развіццё культуры Беларусі ў другой палове 1940-х-1980-я гг.
27. Развіцце тэатральнага мастацтва ў другой палове 1940-х-1980-я гг.
28. Асноўныя напрамкі развіцця беларускай літаратуры ў другой палове 1940-х-1980-я гг.
29. Культура Беларусі на сучасным этапе.
30. Помнікі сусветнага культурнага наследдзя ЮНЭСКА на тэрыторыі Беларусі.
31. Сучаснае беларускае мастацтва.
32. Сучасныя архітэктурныя будынкі.
33. Міжнародны фестываль “Славянскі базар” у Віцебску.

ПЕРАЛІК ЛІТАРАТУРЫ ПА АБАВЯЗКОВЫМ МОДУЛІ «ГІСТОРЫЯ»

Асноўная літаратура

Падручнікі і вучэбныя дапаможнікі

1. Лукашенко, А.Г. Исторический выбор Беларуси: лекция Президента Республики Беларусь в Белорусском государственном университете, Минск, 14 марта 2003 г. - Минск, 2003.

2. Бригадин, П.И. История Беларуси в контексте европейской истории: курс лекций. - Минск, 2007.

3. Великая Отечественная война советского народа (в контексте Второй мировой войны): учеб. пособие / Под ред. А. А. Ковалени, Н. С. Сташкевича. - Минск, 2004.

4. Гісторыя Беларусі и сусветная цывілізацыя: дапам. для студэнтаў прыродазн. фак. / А. Г. Каханоўскі [і інш.]. - Мінск, 2008.

6. Гісторыя Беларусі: у 6 т. / рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.]. – Мінск: Экаперспектыва, 2000-2008.

7. Гісторыя Беларусі: у 2 ч.: курс лекцый. / Пад рэд. Я. К. Новіка, Г. С. Марцуля. - Мінск, 2000; 2002.

8. Гісторыя Беларусі ў кантэксце еўрапейскай цывілізацыі: дапаможнік / У.Р. Казлякоў [і нш.]; пад рэд. Л.В. Лойкі. Мінск: ТАА "ЦІПР", 2003. 348 с.

8. Гісторыя Беларусі ў кантэксце еўрапейскай цывілізацыі: Дапаможнік: 2-е выд., папр. і паш. / У.А. Сосна і інш.; пад рэд. Л.В. Лойкі. - Мн., 2005.

9. Дзмітрачкоў, П. Ф. Беларусь у складзе Вялікага княства Літоўскага (другая палова XIII - першая палова XVII ст.). - Магілёў, 2003.

10. История Беларуси: учеб. пособие: в 2 ч. / Под ред. Я. И. Трещенка. - Могилёв, 2005.

11. История Беларуси: в 2 ч. Ч.2: учеб. пособие / Я.И.Трещенок [и др.]; под ред. Я.И.Трещенка. Могилев: МГУ им. А.А. Кулешова. 2005. 310 с.: ил., карт.

12. Ковкель, И. И. История Беларуси с древнейших времен до нашего времени И. И. Ковкель, Э. С. Ярмусик. - Минск, 2006.

13. Гісторыя Беларусі ў кантэксце сусветных цывілізацый: вучэб. дапаможнік / В.І. Галубовіч [і інш.]; пад рэд. В.І.Галубовіча і Ю.М.Бохана. Мінск: Сучасная школа, 2007. 472 с.

14. Гісторыя Беларусі перыяду капіталізму: вучэб. дапам.: у 5 ч. / Склад. А.П. Жытко [іінш.]. – Мінск: БДПУ, 2005 – 2009. – Ч. 4: Буржуазныя рэформы ў другой палове XIX – пачатку XX ст. – 2009. – 165 с.

15. Проблемы формирования белорусской государственности в XX - начале XXI века: Избранные труды Н.С. Сташкевича / под науч. ред. А.Н. Данілова, В.С. Кошелева. - Мн., 2012.
15.

Дадатковая літаратура

1. Аб дзяржаўным суверынітэце Беларускай Савецкай Сацыялістычнай Рэспублікі / Дэкларацыя Вярхоўнага Савета БССР. 27 ліпеня 1990 г. – Мінск, 1990.

2. Адамушка, У. Палітычныя рэпрэсіі 20 - 50-х гадоў на Беларусі / У. Адамушка. – Мінск: Беларусь, 1994.

3. Антонович, С.В. Пётр Машеров: Жизнь, судьба, память… / С.В. Антонович. − Минск: Юнацтва, 1998.

4. Асветнікі зямлі Беларускай. X – пачатак XX ст.: энцыклапедычны даведнік / рэдкал. Г.П. Пашкоў (гал.рэд) [і інш.]. - Мінск: БелЭн, 2006.

5. Арлоў, У.А. Таямніцы полацкай гісторыі / У.А. Арлоў. – Мінск: Полымя, 2000.

6. Археалогія Беларусі. У 4 т. Т. 1. Каменны і бронзавы вякі / Пад рэд. Чарняўскі М.М., Калечыц А.Г. – Мінск: Беларуская навука, 1997.

7. Археалогія Беларусі. У 4 т. Т. 2. Жалезны век і ранняе сярэднявечча / Навук. рэд. В.І. Шадыра, В.С. Вяргей. – Мінск: Беларуская навука, 1999.

8. Беларускія летапісы і хронікі. - Мінск, 1997.

Беларусізацыя, 1920-я гады: дакументы і матэрыялы / Пад агул. рэд. Р.П. Платонова і У.К. Коршука. – Мінск: БДУ, 2001.

9. Беларусы: Гіст.-этнагр. даслед.: у 8 т. / рэдкал.: В.К. Бандарчык (гал.рэд.) [і інш.]. – Мінск: Бел.навука, 1998-2005. – т.3. Гісторыя этналагічнага вывучэння / В.К. Бандарчык [і інш.]. – 1999.

10. Белоруссия в эпоху феодализма: сб. документов и материалов: в 4 т. — Минск, 1959-1979.

11. Белоруссия в эпоху капитализма: сб. документов и материалов: в 4 т. — Минск, 1983; 1990.

12. Беляев, А.В. История Беларуси 1917-1985 гг. (Советский период). Конспект лекций / А.В. Беляев, А.А. Киселёв. – Минск: Изд-во УО «Военная академия Республики Беларусь», 2009.

13. Вішнеўскі, А.Ф. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі ў дакументах і матэрыялах / А. Ф. Вішнеўскі, Я. А. Юхо. - Мінск, 2003.

Вялікае княства Літоўскае. Энцыклапедыя: у 2 т. Т. 1.: Абелінскі – Кадэнцыя / рэдкал.: Г.П. Пашкоў [і інш.]; маст. З.Э. Герасімовіч. Мінск: БелЭн, 2005. 688 с.

14. Вялікае княства Літоўскае. Энцыклапедыя: у 2 т. - Мінск, 2005; 2006.

15. Гістарычны шлях беларускай нацыі і дзяржавы. - Мінск, 2001.

16. Гісторыя Беларусі: у 6 т. - Мінск, 2000-2006. - Т. 1: Старажытная Беларусь: ад перша-пачатковага засялення да сярэдзіны XIII ст.; Т. 3:

Беларусь у часы Рэчы Паспалітай (ХУП-ХУШ стст.); Т. 4: Беларусь у складзе Расійскай імперыі (канец XVIII - пачатак XX ст.); Т. 5: Беларусь у 1917-1945 гг. / рэдкал.: М. Касцюк (гал. рэд.) [і інш.].

17. Гісторыя беларускай дзяржаўнасці ў канцы XVIII - пач.XXI ст.: у 2 кн. - Кн. 1 / А.А. Каваленя [і інш.]. Рэд.кал. А.А. Каваленя [і інш.]; Нац. акад. навук Беларусі, Ін-т гісторыі. - Мінск, 2011.

18. Гісторыя беларускага мастацтва: у 6 т. - т.2. / Рэдкал.: С.В.Марцэлеў [і інш.]. - Мінск: Навука і тэхніка, 1988.

19. Гісторыя сялянства Беларусі: Са старажытных часоў да 1996 г.: у 3 т. / Нац. акад. навук Бел., Ін-т гісторыі; гал. рэд. М.П. Касцюк (старш.) і інш.— Мінск: Бел. навука, 1997-2002.

20. Довнар-Запольский, М.В. История Белоруссии. - Минск, 2003.
Дзмітрачкоў, П.Ф. Беларусь у другой палове XVII-XVIII стст. Вучэбны дапаможнік / П.Ф. Дзмітрачкоў, В.Л. Маразевіч. – Магілёў: МДУ імя А.А. Куляшова, 2000.

21. Дзмітрачкоў, П.Ф. Беларусь у складзе Вялікага княства Літоўскага (другая палова XIII – першая палова XVII стст.): вучэбны дапаможнік / П.Ф. Дзмітрачкоў. – Магілёў: МДУ імя А.А.Куляшова, 2003.

22. Ермаловіч, М.І. Беларуская дзяржава Вялікае княства Літоўскае / М.І. Ермаловіч. – Мінск: Беллітфонд, 2003.

23. Ермаловіч, М .Старажытная Беларусь: Полацкі і Новагародскі перыяды / М. Ермаловіч. Мінск: Мастацкая літаратура, 2001. 366 с.

24. Жытко, А.П. Дваранства Беларусі перыяду капіталізму. 1861-1914 гг. / А.П. Жытко. — Мінск: БДПУ, 2003.

25. Загарульскі, Э.М. Заходняя Русь: IX-XIII стст. / Э.М. Загарульскі. - Мінск: Універсітэцкае, 1998.

26. Ігнатоўскі, У.М. Кароткі нарыс гісторыі Беларусі. - Мінск, 1991.

27. Иллюстрированная хронология истории Беларуси: с древности и до наших дней / Редкол.: Г.П. Пашков и др.; Авт.-сост. И.П. Ховратович. - 3-е изд., доп. - Минск, 2002.

28. История Европы / Под науч. ред. В.С. Кошелева. - Минск; М., 1996.

29. История политических партий: Материалы для самостоят. работы студентов / под ред. В.К. Коршука, И.Ф. Романовского. – Минск: БГУ, 2002.

30. Канфесіі на Беларусі (к. XVIII – XX ст.) / В.В. Грыгор’ева [і інш.]; навук. рэд. У.І. Навіцкі. Мінск: Экаперспектыва, 1998. 340 с.

31. Касцюк, М. Бальшавіцкая сістэма ўлады на Беларусі / М. Касцюк. - Мінск: ВП “Экаперспектыва”, 2000.

32. Канстытуцыя Рэспублікі Беларусь. – Мінск: Беларусь, 2007.

33. Круталевич, В. А. История Беларуси: становление национальной державности (1917-1922 гг.). - Минск, 2003.

34. Калечыц, А.Г. Першыя людзі на зямлі Беларусі: вучэбны дапаможнік / А.Г.Калечыц. – Мінск: Бел.навука, 2007.

35. Ластоўскі, В. Ю. Кароткая гісторыя Беларусі. - Мінск, 1992.

36. Ладысеў, У.Ф. На пераломе эпох: станаўленне беларускай дзяржаўнасці (1917 – 1920 гг.) / У.Ф. Ладысеў, П.І. Брыгадзін. - Мінск: БДУ, 1999.

37. Лепеш, О.В. Комитет западных губерний: организация и деятельность (1831 – 1848 гг.) / Лепеш О.В. – Минск: РИВШ, 2010.

38. Ліндпэр, Р. Гісторыя і ўлада: нацыянальны працэс і гістарычная палітыка ў Беларусі XIX – XX ст. / Р. Ліндпэр. – СПб: Неўскі прасцяг, 2005.

39. Луцкевіч, А.І. За дваццаць пяць гадоў (1903–1928). Успаміны аб працы першых беларускіх палітычных арганізацый / А.І. Луцкевіч; пасля сл. А.М. Сідаровіча. – Мінск: БелСЭ, 1991. – 64 с.

40. Лысенко, П.Ф. Туровская земля IX – XIII вв. / П.Ф. Лысенко. – Минск: Бел. навука, 1999.

41. Люты, А.М. Сацыяльна-эканамічнае развіццё Беларусі у другой палове XVIII — першай палове XIX ст. / А.М. Люты. — Мінск: БДПУ, 2004.

42. Марзалюк, І.А. Міфы "Адраджэнскай" гістарыяграфіі Беларусі: манаграфія / І.А. Марзалюк. - Магілёў, 2009.

43. Марозава, С.В. Уніяцкая царква ў этнакультурным развіцці Беларусі (1596—1893) / С.В. Марозава. — Гродна: ГрДУ, 2001.

44. Мельник, В.А. Основы идеологии белорусского государства: учеб. пособие / В.А. Мельник. - Минск: Выш. шк., 2011.

45. Очерки истории науки и культуры Беларуси. IX—XX вв. - Минск. 1996.

46. Падокшын, С. А. Беларуская думка ў кантэксце гісторыі і культуры. -Мінск, 2003.

47. Пилипенко, М. Ф. Возникновение Белоруссии: новая концепция. - Минск, 1991.

48. Пічета, В. И. История белорусского народа. - Минск, 2003.

49. Рэлігія і царква на Беларусі: энцыклапед. даведнік. - Мінск, 2001.

50. Рудовіч, С. Час выбару: праблема самавызначэння Беларусіў 1917 годзе / С. Рудовіч. – Мінск: Тэхналогія, 2001. – 200 с.

51. Рыбаков, Б.А. Язычество Древней Руси / Б.А. Рыбаков. – М., 2003. Рыбаков, Б.А. Язычество древних славян / Б.А. Рыбаков. Изд. 2-е.– М.: София, Гелиос, 2002.

52. Суверенитет и многовекторность внешней политики Республики Беларусь в современных условиях. - Минск: ИСПИ, 2000.

53. Современная Беларусь: энциклопедический справочник. В 3 т. Минск: Белорусская наука. 2007.

54. Снапкоўскі, У.Е. Гісторыя знешняй палітыкі Беларусі: вуч. дапаможнік. У 2-х ч. - Мінск: БДУ, 2003.

55. Статут Вялікага княства Літоўскага 1588 г: Тэкст. Даведнік. Каментарыі. — Мінск, 1989.

56. Уния в документах / Сост. В.А.Теплова, З.И.Зуева. – Минск: Лучи Софии, 1997.

57. Францыск Скарына і яго час. Энцыклапедычны даведнік. - Мінск, 1988.

58. Хрестоматия по истории Белоруссии. С древнейших времен до 1917г. — Минск, 1977.

59. Рэлігія і царква на Беларусі: энцыклапедычны даведнік / Рэдкал.: Г.П.Пашкоў [і інш.] - Мінск: БелЭн, 2001.

60. Чаропка, В.К. Уладары Вялікага княства / В.К. Чаропка. - Мінск: Беларусь, 2002.

61. Часноўскі, М.Э. Гісторыя знешняй палітыкі Рэспублікі Беларусь: вучэб. дапам. / М.Э. Часноўскі. – Брэст: БрДУ, 2008. – 166 с.

62. Чигринов , П.Г. Очерки истории Беларуси: учеб. пособие / П.Г. Чигринов. 2-е изд., перераб и доп. Минск: Вышэйш. шк., 2005. 463 с.

63. Шымуковіч, С.Ф. Эканамічная гісторыя Беларусі: Курс лекцый / С.Ф. Шымуковіч. – Мінск: Акадэмія кіравання пры Прэзідэнце Беларусі, 2003.

64. Штыхаў, Г.В. Старажытныя дзяржавы на тэрыторыі Беларусі / Г. В. Штыхаў. – 2-е выд., выпр. – Мінск : права і эканоміка, 2002.

65. Эканамічная гісторыя Беларусі: вучэб. дапаможнік / В.І. Галубовіч [і інш.]; пад агул. рэд. В.І.Галубовіча. Мінск: НКФ “Экаперспектыва”, 1996. 432 с.

66. Экономическая история Беларуси: учеб. пособие / В.И. Голубович, Г.И. Ермашкевич, Г.П. Бушчик [идр.]; под ред. проф. В.И. Голубовича. – 3-е изд., доп. – Минск: ВП “Экоперспектива”, 2004. – С. 135 – 146.

67. Энцыклапедыя гісторыі Беларусі: у 6 т. / гал. рэд. Г.П. Пашкоў. Мінск: БелЭн, 1993– 2003. 6 т.

68. Этнаграфія Беларусі: энцыклапедыя / гал. рэд. І.П. Шамякін. Мінск: БелСЭ, 1989.

69. Юхо, Я. А. Гісторыя дзяржавы і права Беларусі: у 2 ч. - Мінск, 2000, 2003

70. Яноўская, В.В. Хрысціянская царква ў Беларусі ў 1863-1914 гг. / В.В. Яноўская. – Мінск, 2002.

Пытанні да заліку па абавязковым модулі

«ГІСТОРЫЯ»

1. Прадмет, мэта і задачы курса «Гісторыя Беларусі». Крыніцы па гісторыі Беларусі.
2. Асноўныя падыходы да вывучэння гісторыі. Перыядызацыя гісторыі Беларусі.
3. Першапачатковае засяленне беларускіх зямель. Даіндаеўрапейскі перыяд этнічнай гісторыі Беларусі (каменны век).
4. Індаеўрапейскі перыяд этнічнай гісторыі Беларусі. Балты і славяне на тэрыторыі Беларусі.
5. Язычніцкія вераванні старажытных продкаў беларусаў.
6. Палітычная гісторыя Полацкага і Тураўскага княстваў у X-XIII стст.
7. Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у X – сярэдзіне XIII стст.
8. Прыняцце хрысціянства і яго ўплыў на культуру беларускіх зямель у X-XIII стст.
9. Утварэнне Вялікага княства Літоўскага і ўваходжанне беларускіх зямель у яго склад.
10. Эвалюцыя дзяржаўна-палітычнага ладу і заканадаўства Вялікага княства Літоўскага.
11. Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у складзе Вялікага княства Літоўскага ў другой палове XIII – першай палове XVI стст.
12. Асноўныя напрамкі ўнутранай і знешняй палітыкі Вялікага княства Літоўскага ў другой палове XIII – першай палове XVI стст.
13. Вытокі беларускага этнасу. Культура беларускіх зямель ў другой палове XIII – першай палове XVI стст.
14. Царкоўна-рэлігійныя адносіны ў Вялікім княстве Літоўскім і Рэчы Паспалітай. Становішча праваслаўнай, каталіцкай, пратэстантскай, уніяцкай цэркваў.
15. Люблінская ўнія і ўтварэнне Рэчы Паспалітай. Становішча Вялікага княства Літоўскага ў палітычнай сістэме Рэчы Паспалітай.
16. Сацыяльна-эканамічнае развіццё беларускіх зямель у складзе Рэчы Паспалітай.
17. Унутраная і знешняя палітыка Рэчы Паспалітай у другой палове XVI– першай палове XVIII стст.
18. Палітычны крызіс Рэчы Паспалітай у другой палове XVIII ст. і яе падзелы.
19. Культура беларускіх зямель у складзе Рэчы Паспалітай у другой палове XVI – XVIII стст.
20. Этапы і змест палітыкі расійскага ўрада на тэрыторыі Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX стст.
21. Грамадска-палітычны рух на тэрыторыі Беларусі ў канцы XVIII – першай палове XIX стст.: тайныя таварыствы, шляхецкае паўстанне 1830-1831 гг.
22. Вайна 1812 года і Беларусь.

23. Гаспадарка беларускіх зямель у канцы XVIII – першай палове XIX стст. Эканамічныя рэформы 1830-1840-х гг.
24.Культура беларускіх губерняў у складзе Расійскай імперыі ў канцы XVIII – пачатку XX стст.
25.Адмена прыгоннага права і асаблівасці буржуазных рэформ 1860-1870-х гг.у Беларусі.
26.Развіццё капіталізму ў сельскай гаспадарцы і прамысловасці Беларусі ў другой палове XIX ст.
27. Паўстанне1863-1864 гг. на тэрыторыі Беларусі: прычыны, ход, вынікі.
28.Фарміраванне беларускай нацыі ў другой палове XIX - пачатку XX стст.
29.Сацыяльна-эканамічнае становішча беларускіх губерняў ў 1900-1914 гг. Сталыпінскія рэформы.
30.Народніцкі і сацыял-дэмакратычны рух на тэрыторыі Беларусі ў другой палове XIX − пачатку XX стст. Узнікненне і дзейнасць Беларускай сацыялістычнай грамады.
31.Рэвалюцыйныя падзеі 1905-1907 гг. на тэрыторыі Беларусі.
32.Беларусь у гады Першай сусветнай вайны і Лютаўскай рэвалюцыі 1917 г.
33.Кастрычніцкая рэвалюцыя 1917 г. і ўсталяванне савецкай улады ў Беларусі.
34.Першы Усебеларускі з’езд. Абвяшчэнне і дзейнасць Беларускай Народнай Рэспублікі.
35.Утварэнне ССРБ і Літоўска-Беларускай ССР.
36.Беларусь у час польска-савецкай вайны. Другое абвяшчэнне БССР.
37.Новая эканамічная палітыка ў Беларусі.
38.Удзел БССР ў стварэнні СССР. Нацыянальна-дзяржаўнае будаўніцтва ў БССР у 20-х гг. XX ст.
39.Палітыка беларусізацыі, яе асноўныя напрамкі, ход і вынікі. Культура БССР у 1920-1930-х гг.
40.Правядзенне індустрыялізацыі і калектывізацыі ў БССР.
41.Фарміраванне савецкай грамадска-палітычнай сістэмы ў БССР у канцы 20-х – 30-я гг. XX ст. Палітычныя рэпрэсіі ў БССР.
42.Заходняя Беларусь у складзе Польшчы (1921-1939 гг.) Уз’яднанне Заходняй Беларусі і БССР.
43.Нападзенне нацыстскай Германіі на СССР і абарончыя баі на тэрыторыі Беларусі .
44.Акупацыйны рэжым нацыстаў на тэрыторыі Беларусі.
45.Развіццё партызанскага руху і падполля ў Беларусі у гады Вялікай Айчыннай вайны.
46.Вызваленне Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў у канцы 1943-1944 гг. і заканчэнне Вялікай Айчыннай вайны.
47.Аднаўленне і развіццё народнай гаспадаркі БССР у 1944-1954 гг. БССР на міжнароднай арэне.
48.Грамадска-палітычнае жыццё ў БССР ва ўмовах “адлігі”. Спробы рэфармавання эканомікі ў другой палове 50-х – першай палове 60-х гг. XX ст.

49.Сацыяльна-эканамічнае і палітычнае развіццё БССР у другой палове 60-х – першай палове 80-х гг. XX ст.

50.Развіццё беларускай культуры і мастацтва ў пасляваенны час (1945-1985 гг.)

51.Палітыка перабудовы і спробы мадэрнізацыі савецкай грамадска-палітычнай і эканамічнай сістэмы ў другой палове 1980-х гг.

52. Распад СССР. Абвяшчэнне суверэнітэту і станаўленне дзяржаўнасці Рэспублікі Беларусь у першай палове 90-х гг. XX ст.

53.Грамадска-палітычные змены ў Рэспубліцы Беларусь у другой палове 1990-ых – пачатку XXI ст.

54. Беларуская мадэль сацыяльна-эканамічнага развіцця.

55.Знешняя палітыка Рэспублікі Беларусь. Інтэграцыйныя працэсы.

56.Культура Беларусі на сучасным этапе.